

T.C
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
ENDÜSTRİ VE ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

GENÇ İNSANLARIN YAŞLILIĞA DAİR BAKIŞ
AÇISININ DENETİM ODAĞI VE DIŞA DÖNÜK
KİŞİLİK YAPISIYLA İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye ARSLAN

141107113

İSTANBUL

Nisan, 2016

T.C
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
ENDÜSTRİ VE ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

GENÇ İNSANLARIN YAŞLILIĞA DAİR BAKIŞ
AÇISININ DENETİM ODAĞI VE DIŞA DÖNÜK
KİŞİLİK YAPISIYLA İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye ARSLAN

141107113

DANIŞMAN

Prof. Dr. Nursel TELMAN

İSTANBUL

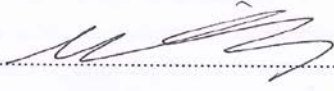
Nisan, 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

06.05.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan Sümeyye ARSLAN'a ait "Genç İnsanların Yaşlılığa Dair Bakış Açısının Denetim Odağı ve Dışa Dönük Kişilik Yapısıyla İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Endüstri ve Örgüt Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Oy Birliği/Oy Çokluğuyla Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. Nursel TELMAN
(Başkan) Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mürşide ÖZGELDİ
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Levent ÖNEN
(Üye)

ÖZET

Yaşlılık fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreçtir. Fizyolojik boyutuyla yaşlılık, kronolojik yaşla birlikte görülen değişimleri ifade ederken; psikolojik boyutuyla yaşlılık, algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın her türlü değişim ve uyum sağlama kapasitesini ifade etmektedir.

Bakış açısı ise bireyin yaşına, bulunduğu kültüre, cinsiyetine, geçmiş yaşamına ve bir çok diğer etkene bağlı olarak değişmektedir. Bu sebeplerden dolayı insanların da yaşlılığa dair bakış açıları farklılıklar göstermektedir.

Bu çalışma, Türkiye'deki gençlerin yaşlılığa olan bakış açının denetim odağı ile içe dönük ve dışa dönük kişilik yapılarına göre değişip değişmediğini araştırmaya dayanmaktadır.

Yaşlılığa dair genç neslin bakış açısı öğrenilerek yaşlılıkla ilgili merkezlerin oluşumu şekillendirmek araştırmacının sonuçlarının sağlayacağı bir fayda olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak dört bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi, yaş kişisel bilgilerinden ve ailede yaşayan yaşlı varlığı, yaşlı sayısı, yaşlı bireyle görüşme sıklığı, oluşmaktadır. Veri toplama aracının ikinci bölümünde EYSENCK Kişilik Envanterinin Dışadönüklük Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama aracının üçüncü bölümünde Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan "Rotter Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Veri toplama aracının dördüncü bölümünde araştırmacı tarafından geliştirilen "Yaşlılığa Bakış Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini İstanbul'da ikamet eden 20-40 yaş grubu genç bireyler oluşturmaktadır. Buna göre çalışma evrenine bağlı olarak rastgele örnekleme yöntemiyle örneklem farklı Üniversiteler ve işyerleri olarak alınmıştır.

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgulara göre; yaşlıların sosyal hayatına ilişkin erkek katılımcıların bakış açısı kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha olumludur. Ayrıca yaşlıların yardım alma ve sağlığına ilişkin bekar katılımcıların bakış açısı evli katılımcılara

göre anlamlı düzeyde daha olumludur. Bununla birlikte bekar katılımcılar, evli katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha fazla dışa dönük olduğu ve geniş ailede yaşayan katılımcılar, çekirdek ailede yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha fazla dışa dönük olduğu sonuçları elde edilmiştir. Araştırmada genç bireylerin yaşlılığa dair bakış açıları ile dışa dönük-içe dönük kişilik yapısı ve dış denetim- iç denetim odaklılık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: yaşlılık, genç, bakış açısı, kişilik, kişilik tipleri, iç-dış denetim odağı, Türkiye.

ABSTRACT

Elderliness is a process that should be analyzed within physiological, physical and social dimensions. While physiological elderliness implies the changes related to chronological age, the psychological aspects of elderliness examine overall capability of psychological adjustment of individuals and all kinds of changes in terms of perception, learning, psychomotor behavior, problem solving and characteristics of personality.

Besides, the changes in perspectives depend on the age, culture, gender, life background and many other factors. Hence, points of view about elderliness show difference.

In this research we explore whether Turkish youth's attitude regarding elderliness has a correlation to their personality in terms of internal/external locus of control.

By researching youth's attitudes, this study might bring light on how the perspectives are formed.

In the study, a questionnaire form which consisted of four parts has been used as a research tool. In the first part, following data have been covered; gender, marital status, education, age, personal information, presence of elder people in the family and their number, frequency of meetings with the elders. In the second part extraversion scale of the EYSENCK Personality Inventory has been applied. In the following part, "Rotter's Internal-External Locus of Control Scale" was used. It has been created by Rotter in 1966, transcribed by Dağ in 1991 to Turkish, and then has been processed for validity and reliability. In the last part, "Measure of Elderliness Attitude" method developed by the author has been used.

Participants of research are individuals between 20-40 years residing in Istanbul. So, simple random sample from different universities and workplaces has been applied for an unbiased surveying,

The data has been analyzed with SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 15.0 program.

According to findings, attitudes towards elder people's social life are more positive among men participants compared to women. Furthermore, attitudes related to health and getting help to elders is more positive among single participants compared to married. Also, single participants had more samples with external locus compared to married participants. Participants living in large families also possess external locus more frequent compared to those who live in core families. In the study it was found that youth's attitudes were not dependent either on their introvert/extrovert personality or on their internal/external locus.

The Key Words: Elderliness, youth, perspective, personality, personality types, Internal & External Locus of Control, Turkey

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
TABLO DİZİNİ.....	xi
GRAFİK DİZİNİ.....	xii
ADAMA.....	xiii
TEŞEKKÜR	xv
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Yaşlanma Kavramı.....	3
1.2.Yaşlanma Süreci.....	3
1.3.Günümüz Dünyasında Yaşlanma.....	4
1.4.Kişilik Kavramı.....	5
1.5.İç Denetim Odaklı ve Dış Denetim Odaklı Kişilik Tipleri	6
1.6.İç Dönük ve Dışa Dönük Kişilik Tipleri	8
1.7. Bakış Açısı kavramı.....	9
1.8. Yaşlılığın Alt Boyutları	10
1.8.1. Öğrenme ve beceri geliştirme boyutu	10
1.8.2. Sosyal hayat boyutu	11
1.8.3. Psikoloji boyutu	13
1.8.4. Yardım ve sağlık boyutu	13
1.9. Türkiye' de yapılan araştırmalar	14
1.10. Araştırmanın Hipotezi	16
1.10.1. Araştırmanın Alt Soruları	16

2. Araştırma Konusu ve Problemi	17
3. Araştırmanın Amacı	18
3.1. Sayıtlar	18
3.2. Sınırlılıklar	18
4. Araştırmanın Önemi	19
II. BÖLÜM	20
1.Yöntem.....	20
1.1. Araştırmanın Yöntemi.....	20
1.2. Evren ve Örneklem.....	20
2.Araştırmada kullanılacak ölçekler	22
2.1. Demografik Bilgi formu.....	22
2.2. Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu.....	22
2.3. Eysenck' in Kişilik Kuramı	23
1. Testin Genel Zemini	24
2. Eysenck kişilik envanterinin yorumlanması ve değerlendirilmesi	24
3. Testin kapsamı	25
1. Psikotizm ölçeği	25
2. Dışa dönüklük ölçeği	25
3. Nörotizm ölçeği	25
4. Yalan ölçeği	26
4. Eysenck kişilik envanterinin uygulanması	26
2.4. Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği	26
III. BÖLÜM	28
1. Bulgular.....	28
1.1.Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun Yapı Geçerliği Sonucu.....	30
1.2.Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	34
1.3. Verilerin Analizi.....	35

IV. BÖLÜM	45
1. Tartışma	45
2. Öneriler	53
KAYNAKÇA	55
Ek/ Ekler	59
1.Ek 1: Anket Bilgi Formu	59
2.Ek 2: Demografik Bilgi Formu	60
3.Ek 3: Yaşlılığa Dair Bakış Açısı Soru Formu	61
4.Ek 4: Eysenck Kişilik Envanteri	62
5.Ek 5: Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği	67
ÖZGEÇMİŞ	70

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- Ark. : Arkadaşları
 \bar{x} : Ortalama
SS : Standart sapma
p : Anlamlılık düzeyi
n : Örneklem/gruptaki örneklem sayısı
t : t değeri
F : ANOVA istatistik değeri
r : Pearson korelasyon katsayısı
E.K.E. : Eysenck Kişilik Envanteri

TABLO DİZİNİ

TABLO 1:	Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	21
TABLO 2:	Yaşlılığa Bakış Açısı Ölçeği Planlanan Faktör Yapısı.....	29
TABLO 3:	Yaşlılığa Bakış Açısı Ölçeği Betimsel İstatistikleri.....	30
TABLO 4:	Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları (İlk Varimax).....	31
TABLO 5:	Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Son Varimax).....	33
TABLO 6:	Ölçeğin Madde Analizi Sonuçları.....	34
TABLO 7:	Yaşlılığa Bakış Açısı Ölçeği Betimsel İstatistikleri 2.....	35
TABLO 8:	Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler.....	35
TABLO 9:	Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	36
TABLO 10:	Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları.....	37
TABLO 11:	Ölçek Puanlarının Öğrenim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	39
TABLO 12:	Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	40
TABLO 13:	Ölçek Puanlarının Evde Yaşlı Birey Bulunma Durumuna Göre t Testi Sonuçları.....	41
TABLO 14:	Ölçek Puanlarının Evdeki Yaşlı Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	42
TABLO 15:	Ölçek Puanlarının Yaşlı Bireyleri Ziyaret Etme Sıklığına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	43
TABLO 16:	Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre t Testi Sonuçları.....	44
TABLO 17:	Ölçekler Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi.....	45

GRAFİK DİZİNİ

GRAFİK 1: Ölçeğin ilk varimax döndürmesinden elde edilen yamaç birikinti grafiği.....	32

*Bu Çalışmamı Hayatımdaki En Kıymetlilerim Olan
Babam Metin Murat ARSLAN'a, Annem Nurhayat ARSLAN'a
Ve
Biricik Kardeşime Armağan Ediyorum.*

TEŞEKKÜR

Yaklaşık bir sene süren bu araştırma; beni, sevdiklerimi ve sevenlerime güzel bir birlikteliği yönlendirdi.

Çalışma anında her aşamada ailem ve dostlarım yanımda oldu. Bu çalışmayı yüksek lisans programında eğitim dönemi içerisindeyken katıldığım “Aktif ve Akıllı Yaş Alma Merkezi Projesi” içerisinde, çalışma grubundan bir birey olarak yaptığım araştırmalar anında yeni soruların türemesi ile başladım.

İnsan bir konu hakkında çok bir şey bilmiyorsa çok sorgulayamıyor. Proje vesilesiyle yaptığım araştırmalar ile yeni sorular ile karşılaştım. Cevaplamaya çalıştığım her soru bana başka soruları getirdi. İlgimi gittikçe daha çok çeken bu konuyu araştırmak istediğimi fark etmemle bu yola girmiş bulundum.

Bu yolculuğumda çalışma sayesinde ne kadar sevildiğimi ve değer verildiğimi bir kez daha gördüm. Hem moral ve destek olan hem de aktif olarak yardımcı olan aileme ve dostlarıma minnettarım. En büyüğünden en küçüğüne kadar, tüm sevdiklerim araştırmanın bir ucundan büyük bir zevkle tuttu. Yalnız olmadığımı ve değerli olduğumu hissettiren bu güzide insanlara tek yumruk olarak bana yardımcı oldukları için ayrı ayrı teşekkür etmek isterim.

Bu araştırmama yönelme konusunda beni destekleyen ve yardımları noktasında sınır koymayan, bu meslekte kendime örnek aldığım Prof. Dr Nursel TELMAN ve Prof. Dr. Pınar ÜNSAL hocama, bu araştırmamda yanımda olduğunu hep hissettiğim, hayatımın önemli parçaları olan ve tezimin her noktasında aktif olarak bulunan kıymetli anneme, babama ve tezde yardımlarını eksik etmeyen biricik kardeşim Muhsin Nuri ARSLAN’ a ve değerli meslektaşlarım Psikolog Şenay DAYAN’ a ve Kübra AKTARAN’ a, editörlük yaparak bakış açımı zenginleştiren ve hızımı arttıran değerli yoldaşım Ayşe Hanife DEMİR’ e, anketlerimde yardımcı olan dostlarım Meltem DUMANLIKAYA ve Kübra VEİSOĞLU’ na, akrabalarıma ve araştırmamda kendi araştırmalarından yararlandığım değerli bilim insanlarına ve veri toplama aşamasında yardımcı olan tüm kuruluşlara ve kişilere buradan teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

I. BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin tanımlar ve açıklamaları yer almaktadır. Yaşlanma ve bakış açısı kavramları, yaşlanma süreci, yaşlılığın alt boyutları, günümüz dünyasında yaşlanma alt başlıkları ile yaşlanma daha ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Aynı zamanda kişilik kavramı ve araştırmanın ele aldığı kişilik tiplerinden Eysenck' in kişilik kuramı ve testi; içerik, yöntem ve olumlu-olumsuz yönleri ile ele alınacaktır. Bununla birlikte araştırmanın kullanacağı bir diğer ölçek olan Rotter iç-dış denetim odağı ölçeği açıklanacaktır. Tüm bu durumlara destek amaçlı konuyla ilgili Türkiye'de yapılan araştırmalar ve araştırmanın hipotezi ile hipotezi irdeleyen sorular verilecektir.

“Yaşlanma”, “yaşlılık” ve “ihtiyarlık” gerontoloji ve geriatri alanlarında oldukça sık kullanılan ve karışan kavramlardır (Duyar, 2008). Bu kavramlar arasındaki fark net bir şekilde ayrılmamakta ve günümüzde birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir.

Yaşlılık fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreçtir. Fizyolojik boyutuyla yaşlılık, kronolojik yaş almayla birlikte görülen değişimleri ifade ederken; psikolojik boyutuyla yaşlılık, algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın her türlü değişim ve uyum sağlama kapasitesini ifade etmektedir. Sosyolojik açıdan yaşlılık ise bir toplumda belirli bir yaş grubundan beklenen davranışlar ve toplumun o gruba verdiği değerlerle ilgilidir (Birren, 1982).

Günümüz şartlarında çekirdek aileleşme artmaktadır. Hatta kişiler artık tek başlarına yaşayabileceği tek odalı daireler tutarak yaşamlarını devam ettirmektedirler. Bu sebeple küçüklükten itibaren bireylerin çevrelerinde yaşlı bir kişi görme ihtimali de düşmektedir. Bu durumun yaşlılığa dair olan bakış açısına bir etkide bulunduğuna inanmaktayım.

Bu araştırmamda da kişilerin kişilik özellikleri ile yaşlılığa bakış açısı arasındaki ilişkiyi inceleme imkanım olduğu gibi, yaşlı kişileri ziyaret etme ve

onlarla vakit geçirmenin de bu bakış açısına ne yoğunlukta bir etkide bulunacağı konusunda bana ipuçları vermektedir.

Dünyamız her geçen gün yaşlanmakta iken tüm dünyada doğum oranındaki düşüşle birlikte yaşam standartlarının iyileşmesine bağlı olarak insan ömrünün uzamasıyla yaşlı nüfusu da giderek artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1970-2025 yılları arasındaki öngörülerine göre, beklenen yaşlı insan oranı %22,3 ile 624 milyon olarak belirlendiği; 2025 yılında yaklaşık 1,2 milyon insanın 60 yaş ve üzeri yaşta olacağı ve 2050 yılında ise 2 milyona ulaşacak olan yaşlı nüfusunun %80'inin gelişmekte olan ülkelerde yaşayacağı ifade edilmektedir (WHO, 2002) (Beğer, 2012).

Ayrıca bu durumla ilgili farklı istatistik verilerine göre sonuçlar farklılık göstermektedir. Yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi olup yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %8 oldu. Yaşlı nüfusun %43,6'sını erkek nüfus, %56,4'ünü kadın nüfus oluşturdu. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2, 2050 yılında %20,8, 2075 yılında ise %27,7'ye yükseleceği tahmin edildi. Ayrıca, TÜİK verilerine göre 2023 de Türkiye'deki yaşlı nüfusu % 10.2 olmakla aynı zamanda Dünyanın Japonya'dan sonra en hızlı yaşlanan ikinci ülke olduğunun altı çizilmektedir (TÜİK, 2015).

Bu durumlardan kaynaklı yaşlılık ve yaşlılığa dair bakış açısının önemli olduğunu ve insanların yaşlılığa ve yaşlanmaya hazır olabilmeleri için bilgilenmeleri hazırlanmalı gerektiğini düşünmekteyim.

İnsanların yaşlılığa dair bakış açıları farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmada bireylerin kişiliklerinin yaşlılığa dair bakış açılarını nasıl etkilemekte olduğu incelenmektedir. Kişiliklerin sahip olduğu özelliklerle, yaşlılığa dair bakış açıları arasında bir ilişki olduğuna inanıyoruz. Literatürde yaşlılıkla, yaşlanmayla, kişilikle ve yaşlılığa dair merkezlerle ilgili araştırmalar olmasına rağmen şuan ekonomiyi, geleceği ve şimdiki önemli derecede etkileyen bu kavramların beraber incelendiği Türkiye için bir çalışma yoktur. Bu yüzden bu çalışma ile alan yazındaki eksikliğinde giderilmeye çalışılacaktır.

1.1. Yaşlanma Kavramı

Yaşlanma, insanın yaşlanmasıyla geleceği doğal bir süreçtir. Günümüz itibarıyla yaşlanma konusuna duyulan ilgi artmıştır. Bunun başlıca sebebi, doğal bir süreç olan yaşlanmanın doğal ve doğal olmayan çok boyutlu biyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik sonuçlarının olmasından ileri gelmektedir (Aydın, 2014).

Çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri ile ilgili bütün terimler kültürden kültüre ve döneme bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Yaşlılık dönemi de, fizyolojik, psikolojik, nörolojik ve biyolojik yanları olan aynı zaman da sosyolojik durum içinde değişen karmaşık ve sürekli bir aşamadır.

Dünya üzerinde tüm ülkeler içerisinde yaşlılık oranının artışı değişmekle beraber artış her zaman için olmaktadır. Yaşlı nüfus gittikçe daha da artmakta bu da yaşlılık dönemine dair araştırmaları, önlemler ve ihtiyaçları arttırmaktadır.

Türkiye’de yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi olup yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %8 oldu. Yaşlı nüfusun %43,6’sını erkek nüfus, %56,4’ünü kadın nüfus oluşturdu. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10,2, 2050 yılında %20,8, 2075 yılında ise %27,7’ye yükseleceği tahmin edildi. Ayrıca, TUIK verilerine göre 2023 de Türkiye’deki yaşlı nüfusu % 10.2 olmakla aynı zamanda Dünyanın Japonya’dan sonra en hızlı yaşlanan ikinci ülke olduğunun altı çizilmektedir (TÜİK, 2015).

1.2. Yaşlanma süreci

Yaşlanma, canlının geriye dönüşü olmayan bir şekilde yıpranması, işlevlerinin bozulmaya başlaması şeklinde tanımlanabilir (MEB, 2011).

Yaşlanma, tüm varlıkların başlangıcından sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Kimlere yaşlı denilebileceği ise kültüre ve zamana göre değişebilmektedir (Yıldırım, 2013).

Yaşlanma, kişinin yalnızca dış görüntüsünde olan bir değişim değildir. İnsan bir bütün olarak değişmektedir. Fiziksel, ruhsal ve sosyal durumla ilgili yaş alma ile ilgili bir çok farklılıklar meydana gelmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü' nün 1998 yılı yayınladığı rapora göre yaş sınıflandırması içerisinde 45 – 59 yaş arası orta yaş grubu olarak ele alınırken 60 – 70 yaş arası yaşlılık dönemi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca 75 – 89 yaş arası ileri yaşlılık olarak geçmekte ve 90 yaş ve üzeri ise ihtiyarlık olarak belirtilmiştir. Yaşlanma süreci gelişme, büyüme , duraklama ve gerileme aşamalarına göre ilerlemektedir (MEB, 2011).

1.3. Günümüz dünyasında yaşlanma

Mandıracıoğlunun bu durumlarla ilgili tespit ettiği veriler şu şekildedir:

“Günümüzde, dünyada yaşlıların nüfus içinde yüzdesinin en fazla olduğu kıta, Avrupa (% 20) ve en az olduğu kıta ise % 5 ile Afrika'dır. 2050 yılına gelindiğinde, Avrupa'da yaşlı nüfus oranı % 37'e çıkarken Afrika'da % 10 olacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde, toplam nüfus içinde yaşlıların yüzdesinin en yüksek olduğu ülkeler; Japonya, Avusturya, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Yunanistan, İsveç ve İtalya'dır” (United Nations, 2009), (Mandıracıoğlu, 2010).

Ayrıca 2050 yılı için şu beklentileri vardır:

- 1 milyar birey 60 yaş ve üzeri olacak,
- Dünya nüfusunun yarısı 36 yaş ve üzeri bireylerden oluşacak,
- 0-14 yaş çocuklar, nüfusun % 21'ini kapsayacakken, nüfusun % 21'i 60 yaş ve üzeri kişiler olacaktır,
- Dünyada 314 milyon kişi 80 yaş ve üzerinde, 61 milyon 90 ve üzeri yaşta, 3.2 milyon kişi de 100 yaşını aşmış olacaktır.
- 65 yaş ve üzeri her yüz kişiden 55 i kadın ve 100 yaş üstü her yüz kişiden 6'sının kadın olacağı tahmin edilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler yaşlanma süreci ve demografik dönüşümü çok hızlı olarak ve önümüzdeki 20-40 yıl içinde yaşayacaklardır (Sardor, 2006). Yaşlıların nüfus içindeki oranının % 7'den % 14'e ulaşması Fransa'da 115 yıl (1865-1980 yılları arası), ABD'de 69 yıl,

Japonya’da 26 yıl sürmüşken, Azerbaycan’da 33 yıl, Çin’de 26 yıl, Singapur’da 19 yıl sürecektir” (United Nations, 2009), (Mandıracıoğlu,2010).

1.4. Kişilik Kavramı

Bir kimseye özgü belirgin özellikler ve ruhi durumunun tamamına kişilik denir (Burger, 2006).

Kişilik bireyin çeşitli durumlara verdiği tutarlı bilişsel, duygusal, davranışsal tepkilerin bütünüdür. Sosyolojik psikolojik ve kültürel bir varlık olan insan; kişiliğini bir çok etkenden beslenerek şekillendirir (Burger, 2006).

Elbette ki tutarlılık kişinin her durum ve her yerde benzer tepkileri vermesi olsa da kişi her zaman aynı yapıda olamayabilir. Buradaki tutarlılık, kişi dışı dönük bir kişilik yapısına sahip ise dışı dönük bir kişilik yapısı içerisinde davranış sergiler ve hep dışı dönük olarak kalır. Kişi bir anda içe dönük kişilik olmaz. Ancak, kişilik yapılarının bir tarafı baskın yönle ilerleyen bir durum olduğunu unutmamak gerekir. Yani bunu bir cetvel gibi ele almak gerekir. Cetvelin bir ucu içe dönük kişilik yapısı iken diğer ucu dışı dönük kişilik yapısıdır. Kişiler bu cetvelin ya içe dönük tarafına daha yakın olurlar ya da dışı dönük tarafına daha yakın olurlar. Bununla beraber bir kişilik baskın olur ve diğeri duruma özgü çok nadir ortaya çıkan ve kalıcılığı kısa olan kısımdır. Bu sebeple patolojik bir durumu olmayan bir bireyin kişilik özelliği hangi yönde baskınsa hayatının çoğunu o yönde ilerlettiğini görürüz. İş yerinde rekabetçi olan bir birey, spor aktivitelerinde de rekabetçi olacaktır. Elbette dışı dönük bir insan da ciddi olması gereken ortamlarda cıvıl cıvıl ve neşeli olmayabilir. Ancak davranışlar yalnızca içinde bulunduğumuz duruma verilen tepkiler değildir (Burger,2006).

Bu araştırma için kişilikle ilgili, genç bireylerin yaşlılığa bakış açısı incelenecektir. Kişilik yapısının bakış açısı noktasında ne gibi etkileri olduğuna dair ipuçları vereceği düşünülmektedir. Her kişilik farklı olduğu gibi o kişiliğin bakış açısı da kendi içinde farklılaşacaktır. Bu durum bütün bireyler için geçerlidir. Dolaylı olarak kişilik yapısı kişinin tutumunu ve düşünce yapısını şekillendirmekte ve davranışa etki etmektedir. Genç bireylerin kişilik yapılarındaki farklılıkların da o bireyin yaşlılığa bakış açısını değiştireceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte bu araştırmada bir diğer ele alacağımız boyut, kişilik yapısındaki içten denetimli- dıştan denetimli kişilik yapılarıdır. Bu kişilik yapıları da tıpkı diğer kişilik yapıları gibi baskın olan taraf yönünde kişiye farklı eğilimlere yönlendirir. Bireyin kişilik yapısı, dıştan denetimli ise, motive olmak için , motive edici faktörü dışarıdan sağlanmasını bekler. İten denetimli ise, motivasyonu içsel faktörlerle aktive olur (Burger, 2006).

1.5. İç Denetim Odaklı ve Dış Denetim Odaklı Kişilik Tipleri

Bireylerin etkisi altında kaldıklarıyla başa çıkmayı kendi denetimleri ile ilişkilendirmeleri iç denetim odağı ve açıklamaları kendi dışındaki faktörlere bağlama eğilimi ise dıştan denetimli olduklarını gösterir. Rotter tarafından ortaya atılmış olan bu kavramlar, bireylerin ileriye yönelik davranışları konusunda kestirim yapabilme imkanı verebilmektedir (Aşkun, Telman, 2013).

Yani kişilerin yaptıkları davranışları dış etkenlerden etkilener mi yoksa i etkenlerden etkilener mi yaptığını göstermektedir. Bireylerin davranışlarını, düşüncelerini ve duyularını etkileyen bu durum bakış açılarını da etkiler.

Genç bireylerin iç denetim yapısıyla ele aldıkları yaşlılık kavramına bakış açıları dış denetim yapısı altında farklılık gösterecektir. Araştırmanın bireyin çevreden etkilenen bakış açısının mı yaşlılığa daha olumlu baktığını, diğer taraftan, dış denetimli kişilik yapısına oranla daha az evre faktöründen etkilenen i denetimli bireyin bakış açısının mı yaşlılığa daha olumlu baktığına dair veriler vereceği düşünülmektedir.

Bunun sonucunda çevrenin bakış açısında ne derece olumlu olduğu sonucuna da yaklaşılabilecektir. Çünkü dış denetimli kişilik yapısına sahip olan bireylerin evre faktörü sonucunda şekillenen düşünce sistemine göre bakış açısı belirlenmektedir. Bu duruma göre çevrenin yaşlılığa bakış açısının ve bu noktada gençlerin yaşlılığa dair ne noktada eğitildiğininzerine de değinilmiş olunacaktır. Dış denetimli genç bireyler eğitim, evre koşulları ve yönlendirmeler ile bakış açısı noktasında değişimlere uğratılabilmektedir. Bu durum sonucunda eğer dış denetimli genç bireylerin i denetimli genç bireylere oranla yaşlılığa bakış açılarının daha olumsuz olması durumu elde edilirse bu doğrultuda genç bireylere yaşlılığın tanıtılması ve anlatılması ayrıca daha olumlu bir bakış açısına sahip olmaları

noktasında eğitimler ve yönlendirmeler hazırlanabilir. Ayrıca çevre faktöründen yoğun bir şekilde etkilenen dış denetimli genç bireylerin esasında buldukları kültürden iç denetime oranla daha yoğun beslendiklerin düşünürsek kültürün bakış açısını da yakalama imkanı bulunmaktadır. Aynı zamanda aile faktörlerinin ya da ailenin yaşlı bireylerle olan ilişki durumu veya bakış açıları da bu kişilik yapısını iç denetime oranla daha fazla etkilemektedir (Aşkun, Telman, 2013).

Rotter da aynı şekilde bireylerin denetim odaklarının farklı bakış açılarına neden olabileceğini belirtmiştir. Bireylerin içinde buldukları bu farklı bakış açıları, iç denetim veya dış denetim odaklı olmalarına sebep olabilmektedir. Ayrıca iç denetim odaklı bireyler, çevrelerinde oluşan ve süregelen olayları kendilerinin etkileyebileceği yönünde inanca sahipken dış denetimli bireyler tam tersi bir inanca sahiptir. Bundan kaynaklı olarak bu tarz bireyler, çevresel durumları etkileme konusunda daha istekli hareket ederler (Aşkun, Telman, 2013).

İç denetim odaklı şahısların tersine dış denetim odağına sahip bireyler yaşamdaki olumlu durumların kendi yetenek, kişilik ve çabalarının sonucu olarak değil, tamamen uygun şartlarda uygun mekanda olmanın oluşturduğu bir tesadüf olduğuna inanırlar. Başka bir deyişle, çevrelerinde oluşan durumları kontrol edemeyeceklerini düşünürler. Bu kişilerin kendi hayatlarını etkileyen olayları şans, kader, tesadüf veya kendisi dışındaki sebeplerle ilişkilendirme yönünde ilerledikleri görülmektedir. Bununla birlikte, iç denetim odağına sahip kişilerin dış denetim odağına sahip kişilere oranla etraflarındaki durumları ve koşulları etkileyebilmek amacıyla daha fazla çaba gösterdikleri, daha fazla bilgilendikleri, yeni deneyimler elde etme konusunda daha istekli tutum sergiledikleri ve deneyim sonucu elde edilen bilgi birikimlerini daha iyi kullanmaktadırlar (Aşkun, Telman, 2013).

Bu güne kadar bir çok araştırmada Rotter'ın “denetim odağı” kavramı başka durumlarla ilişkilendirilerek incelenmiştir. Ancak iç denetim- dış denetim yapısı ile yaşlılık sürecine bakış açısı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırma bulunamamıştır.

Bununla birlikte yaşadığı toplum içindeki bireylerin de yaşlılığa dair olumlu tutumlarının ve bakış açılarının olması, yaşlılara hürmet edilmesi ve özel bir anlam biçilmesi de genç bireyin yaşlılığa bakış açısını olumlu yönde destekleyecektir.

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli fark, sosyal bir varlık olmasıdır. İnsan toplum içinde yaşayan ve toplumu etkilerken ondan etkilenen de bir varlıktır. Davranışlarının büyük bir kısmı çevresinin yönlendirmelerine göre şekil alır. Kişi

içinde bulunduğu toplumun beklentilerine uygun hareket eder. Bu durum sosyal bir davranıştır. Bir gencin otobüse bindiği zaman yaşlı birini görmesiyle oturduğu koltuktan kalkıp yerini yaşlı kişiye vermesi bireyin hem sosyal hem bireysel tepkisidir. Bu yaptığı davranışın sonuçlarından hoşlanmadığı halde bunu yapması daha çok sosyal çevrenin baskısı sonucu iken, kendi içsel benliğinin de katkıları ile alınmış bir kararsa kişiliğin verdiği bir tepki olarak ele alınır. Elbette ki insan hem kendi kişiliği doğrultusunda hem de toplumun etkisi doğrultusunda bir davranım sergileyecektir. Burada önemli olan toplumun etkisi bireyin davranışlarını hangi ölçüde etkilediğidir. Birey iç denetim odaklı bir kişilik yapısına sahip ise, toplumdaki etkilenerek yapılacak davranış olasılığı dış denetim odaklı kişilik yapısına sahip bireye oranla daha düşüktür (Burger, 2006).

Dolayısıyla toplum yaşlılığa dair olumlu veya olumsuz bir bakış açısına sahip olduğunda, bu bakış açısından iç denetim odaklı olan daha az etkileneceği için, bu bireyin davranışlarını şekillendirmedeki durumu toplumun etkisinden uzak, daha fazla kişiliği ile ilişkisel olacaktır. Yani kendi içsel tercihidir. Bu durumun tersine dış denetim odaklı birey toplumdaki etkilenmektedir. Bu sebeple dış denetim odaklı bireyin vereceği tepkiler, düşünce sistemi ve duygular toplumun düşünce, duygu ve tutumlarını daha fazla yansıtmaktadır.

Bu araştırma sayesinde dolaylı yolla toplumun yaşlılığa olan bakış açısı konusunda da bilgi edinileceği düşünülmektedir.

1.6. İçe Dönük ve Dışa Dönük Kişilik Tipleri

Bu kavramlar için kişi eğer dış dünyasıyla daha fazla ilgileniyorsa dışa dönük, iç dünyasıyla daha fazla ilgileniyorsa içe dönük kişiliktir. Dışa dönük bireyler daha enerjik, çevresiyle ilgilenmekten hoşlanan, başka insanlarla zaman geçirmeyi ve yeni şeyler denemeyi seven bir yapıya sahiptir. İçe dönük bireyler ise insanlarla zaman geçirmekten pek hoşlanmazlar ve daha çok düşünmek, içe yönelmek ve hissetmek için kendileri ile baş başa kalmayı tercih ederler (Yazıcı, 1997).

Aynı zamanda bu durum algılama sürecinde de farklılıklar göstermektedir. Dışa dönük bireylerin algılama şekli daha algısal iken içe dönük bireylerin algılama şekli daha çok sezgiseldir. Yani dışa dönük bireyler gözlemler sonucu elde edilmiş

somut veriler ve olgular üzerine yoğunlaşırken, içe dönük bireyler hayal gücü içe bakış ile anlamlara , kavramlara ve ilişkilere odaklanırlar (Yazıcı, 1997).

Ayrıca dış denetim ve iç denetim kişilik yapısına sahip bireylerin karar verme süreçlerindeki yönelimleri de kişilik tiplerine göre değişmektedir. Dışa dönük kişilik tipine sahip bireyler düşünerek karar verirken, içe dönük kişilik yapısına sahip bireyler hissederek karar vermektedirler. Bu durumdan kaynaklı dışa dönük bireyler objektifliğe, mantığa ve analize dayanan, kurallara dayalı kararlar verme eğilimi gösterirler ve içe dönüklere oranla daha şüphecidirler. İçe dönük bireyler ise değerlere bağlı olarak bireysel kararlar verme eğilimindedirler. Karar verme noktasında kişisel ve insani koşulları göz önünde bulundururlar (Yazıcı, 1997).

1.7. Bakış Açısı Kavramı

Bir durum veya fikir ele alınırken oluşan belirli bir perspektife bakış açısı denir. Aynı olay, varlık veya düşünceye dair varılan yargılar herkes için farklı olabilir. (Burger, 2006)

Bakış açısı her varlıkta farklı olduğu gibi bu farklılıklara yaş, cinsiyet, kültürel özellikler ve bir çok faktör dahil olmaktadır. İnsan sosyal, kültürel ve psikolojik bir varlıktır. Bu faktörlerin her birinin içindeki ufak bir değişim olaya, duruma ve ya kişiye farklı bakmaya, o durumla ilgi farklı düşünmeye ve bunun sonucunda farklı duygular hissederek farklı davranışlar noktasında ilerlenmesine sebebiyet vermektedir. Yani bir bireyin olaya bakış açısı olaya vereceği tepkiyi şekillendirir. Bu şekillendirme sürecinde yine bir çok etken dahil olmaktadır. (Burger, 2006)

Bu araştırmada da genç bireylerin yaşlılığa olan bakış açıları incelenerek bu noktadaki davranışlar ve duygular noktasında ipuçları toplanması amaçlanmaktadır. Genç bireylerin yaşlılara karşı bakış açısının sonucunda oluşacak tutumlar hakkında bize bilgi vereceği düşünülmektedir. Ayrıca olumlu bir bakış açısı olan bireyin olaya yaklaşımı ve olayla ilgili duyguları da daha olumlu olur. Örneğin yaşlılığa olumsuz bir bakış açısına sahip bir genç birey yaşlılığa dair korkuyla bakarken bu kaygı yaşamasına sebebiyet verebilir.

Bir olaya farklı bireyler farklı gözlüklerle bakacağı için aynı olayı ele alış ve yorumlama şekilleri değişecektir. Bu yorumlamanın sonucunda kişinin sahip olacağı duyguları da bu düşünceler ölçüsünde şekillenecektir. Davranışlarımız ise duygularımızın bir sonucu olduğu için kişinin bakış açısından etkilenen bir davranım ortaya çıkacaktır. Bunların birbirinden etkilenişimi ise kişinin tutumunu oluşturur.

Aydın' ın da söylediği gibi tutum; kişi hangi nesne üzerine bir tutuma sahipse onun yönünde davranışlar sergilemeye yönelir. Birey nesneye karşı olumlu bir tutum içerisindeyse ona yaklaşmaya, yardımcı olmaya veya destek vermeye başlayacaktır. Birey nesneye karşı olumsuz bir tutum içerisindeyse kaçınma, saldırganlık veya uzaklaşma davranışlarını sergileyecektir (Aydın, 2000).

Bakış açısı çok geniş bir içeriğe sahip olsa da üzerine çok araştırma yapılmamış bir kavramdır. Kavramın Türkçe literatür içerisinde kullanımı bakış açısı kavramı yerine "görüş" olarak ele alınmaktayken, İngilizce içerisinde "perspective" olarak ele alınmaktadır. Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Bilimin Doğası Hakkındaki Görüşleri adlı çalışmada perspektif ve bakış açısı kelimeleri görüş kelimesi olarak kullanılmıştır (Yalçın ve Ark., 2009).

Türkçe araştırma içerisinde bakış açısı kavram olarak çok ele alınmamaktadır. Bu sebeple bu kavramın incelenmesi noktasında yeterli araştırma, yazı ve kitabın olmadığı düşünülmektedir. Bu kavram daha çok kişisel gelişim adı altında kitaplar içerisinde ele alınan bir kavram halindedir.

1.8. Yaşlılığın Alt Boyutları

1.8.1. Öğrenme ve beceri geliştirme boyutu

Bireylerin yaşlanması ile beraber algılama, yeni ve orijinal fikirler oluşturma yönündeki yeteneklerinde azalma görülebilir. Yeni bilgiler edinme yeteneğindeki bu düşüşe hareketlerindeki yavaşlama da eşlik edebilir. Ancak yaşam deneyimleri ile birey gelişmiş olduğundan daha iyi bir şekilde olayları ele alma ve iletişimde yoğun kelime haznesi ile daha etkin konuşma yönünde kazanımları vardır (MEB, 2011).

Genç bireylerin bu duruma bakış açısı da bu iki durum içinden hangisini daha baskın gördüğü yönünde değişmektedir. Yani genç birey yaşlılığın zengin konuşma

dönemi olduğunu mu düşünmekte ya da yaşlılığın öğrenme noktasında noksan bir dönem olduğunu mu düşünmekte olduğu durumu ele alınacaktır.

Yaş alma durumuyla beraber elbette ki öğrenme noktasında zayıflamalar olsa da yaşlı bireylerin var olan deneyimleri genç bireylere oranla daha fazladır. Aynı zamanda giderek daha uzun yaşanmasından kaynaklı olarak bireylerin deneyim elde etme ve bu deneyimleri kullanma süreleri de uzamaktadır.

Bununla beraber yaşlı bireyler sağlıklı yaşama yöntemleri ile zihinsel ve bedensel yapılarını koruyarak , deformasyonu minimuma indirebilirler.

Bu duruma örnek olarak Maltepe Üniversitesi içinde incelenen Aktif ve Akıllı Yaşalma Merkez Projesi örnektir (Telman, 2015). Yaşlılıkta zihinsel düzeyin korunması yönüyle ilgilenen araştırmanın hipotezine göre beyin egzersizleri ile beynin performansının artırılabilceği yönündedir. "Akılla çok yaşa" isimli Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitapçığında yayınlanan araştırma kelime üretme oyunu, görsel eşleme oyunu ve sayısal dizeler adında iskanbil kağıtları ile oynanan oyunu 70 yaş ve üzeri 29 kişi üzerinde incelenmiştir. Öncesinde Görsel İşitsel Sayı Dizleri Testi, WMS (Sayı menzili, görsel bellek, hikaye testi, vb.), İşitsel Sözel Öğrenme Testi ve Sayı Dizisi Öğrenme Testi ile değerlendirilmiştir. Altı ay boyunca yapılan beyin egzersizleri sonucunda nöropsikolojik testlerin uygulanması ile hipotez anlamlı bir şekilde desteklenmiştir.

Kısacası genç bireyin çevresinde aktif ve öğrenme, öğretme ve gelişme noktasında olan bir yaşlı bireyin bulunması bakış açısının bu boyut için daha olumlu olmasını sağlayacaktır. Bu bireyi sık sık görmesi de bu düşüncelerini pekiştirecektir. Bunun sıklığının artması için de bireyin sağlıklı bir gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemi gerçekleştirmesi gerekmektedir.

1.8.2. Sosyal hayat boyutu

Yaşlı bireylerin çevrelerine yönelik ilgilileri, kendi bedenlerine ve kendilerine karşı olan ilgililerine oranla daha az olmasından kaynaklı, ilişkilerinde yüzeysellikten uzak ve eleyici olabilirler. Ayrıca yeniliklere karşı daha temkinli yaklaşabilirler. Geçmiş hayatlarını özlemeleri çok yoğun olan yaşlı bireylerin bu tutumları genç nesille aralarındaki uzaklığı daha da arttırmaya başlayabilir (MEB, 2011).

Ancak günümüzde yaşlı bireylerin sosyal hayatlarını geliştirmek amacıyla daha fazla sosyal aktiviteler hazırlanmakta, yaşlı bireyler daha fazla sosyalleştirilmektedir. Yaşlı bireyler için kurulmuş olan bir çok bakım evi ve kurumlar kendi içlerinde farklı sosyal aktiviteler oluşturmakta ve bu noktada yaşlı bireyin daha fazla doyması sağlanılmaya çalışılmaktadır.

Sosyal hayatın aktifliği ve pasifliği ele alındığında bireyin bakış açısına, kişiliğine ve bulunduğu topluma göre değişmektedir. Örneğine içe dönük bir birey için ayda bir veya iki kere arkadaş çevresiyle sosyal bir program yapmak yeterli gelirken, dışa dönük bir birey içe dönük bireyin bu sosyalleşmesini kendisi için hatta o içe dönük birey için yetersiz bulur.

Yaş da sosyalleşmeye bakış açısını değiştiren önemli bir etkidir. Yaş arttıkça ve var olan sorumluluklar değiştikçe değer verilen kişi sayısı azalır. Değer verilen sınırlı bireylerle daha nitelikli beraberlikler kurulmaya çalışılır.

Elbette ki ileri yaş almış bireylerin kendi yaşıt çevresinin bir kısmının vefat etmesi, bir kısmının da bu sosyalleşmeyi sadece aile içerisinde yaşamayı tercih etmelerinden dolayı yaşlanmış bireyin çevresindeki yaşıt arkadaş sayısı azalır. Ancak bireyin kendi içinde sosyalleşme enerjisi de bir genç birey kadar fazla olmayacağı için sosyalleşme durumu ona yeterli olabilmektedir.

Bu durumları topluca ele aldığımızda içe dönük bireylerin de yaşlı bireyler gibi daha içe yönelerek sosyalleşmeyi dışa dönük bireylere oranla daha az yaşadıklarını görebiliyoruz. İçe dönük bireyin bu noktada yaşlı bireyin sosyal hayatına bakarak kendi sosyal hayatıyla yapacağı kıyaslama sonucu dışa dönük bireye oranla daha olumlu yaklaşma ihtimalinin yüksek olup olmadığı bu araştırma sonucunda görülebilecektir.

Eğer sonuç olarak; kendi hayatı ile karşılaştığında içe dönük birey yaşlı birey ile daha kolay bir empati kuracak ve yaşlı bireyin sosyal yaşamına daha sıcak bakacaktır düşüncesi elde edilecekse bu noktada eleman istihdamında bu bilgilerin kullanılma imkanı da doğacaktır.

1.8.3. Psikolojik boyutu

Yaşlılıkta birey geçmiş yaşamını daha fazla sorgular. Bu sorgulamada birey geçmişinde ideallerine ulaştığını fark ederse yaşlılığı kabullenmesi kolaylaşır. Bu kabul durumu sonucunda birey üretkenlik döneminde yapma fırsatının olmadığı etkinliklerini yapabilir. Merak ettiği ve görmek isteği yerlere gitme, fırsat bulamadığı okuma saatlerini yapma, geniş ailesi ile daha fazla nitelikli beraberlik yaşama ve geçmişten günümüze getirdiği dostlarıyla vakit geçirme imkanı bulabilir (MEB, 2011).

Ebetteki yaşlılığı kabullenme durumu da her bireyde farklılıklar gösterecektir. Bu kabul aşamasında bireyin maddi durumunun azalması, aile yapısının bozulması, ve arkadaşlarının yaşamaması, bulunduğu toplum içinde kendini bir fazlalık gibi hissediyor oluşu veya yük olarak görmesi huzursuz bir dönem geçirmesine ve depresyona doğru ilerlemesine de sebebiyet vermektedir.

Bireyin toplum içindeki etkinliğine ve üretkenliğine göre toplum içindeki statüsü de değişmektedir. Doğu toplumlarında yaşlıların saygın bir statüsü vardır. Bilgi sözlü olarak aktarılır ve bu deneyimler o toplum içinde daha fazla değer kazanmaktadır. Bu toplum içinde yaşayan yaşlı birey kendini yalılığına rağmen üretken hisseder ve depresif ruh haline girmekten uzaklaşır (Özkul, Kalaycı, 2015).

Bununla birlikte yaşlı bireyler bir taraflarıyla her zaman için ölümün yaklaştığını bilirler. bu gerçekle her dostunu kaybedişinde yeniden yüzleşirler. Bu sebeple bu bireyler geleceğe yönelik uzun dönemli planlar yapmamaktadır.

Bireylerin bu dönemde kendilerini yalnız hissetmeleri ya da işe yaramaz bir varlık olarak görmeleri uyku bozukluklarına, öğrenme güçlüklerine, bunalmaya, depresyona, kişiliğin farklılaşmasına, bunamaya ve performansın eskisi gibi olmamasına sebebiyet verebilir (Özkul, Kalaycı, 2015).

1.8.4. Yardım ve sağlık boyutu

Yaşlılıkta bedensel yakınmalar daha da artmaktadır. Yaşlı bireylerde yaş ilerledikçe sağlıklarına daha fazla önem verme davranışı görülür. Sıklıkla rahatsızlıklarından bahsedebilirler ve doktora başvurabilirler (MEB, 2011).

Bu dönem içinde yaşlı bireylerde uyku sorunları olabilir. Kullanılan ilaç sayısı artabilir ve bu noktada daha titiz davranışlar görülebilir (MEB, 2011).

Elbette ki sağlıklı bir gençlik geçirmiş, stresten uzak ve sporsal faaliyetler noktasında aktif yaşlı bireylerde bu tarz sorunlar daha az görülebilir. Düzenli beslenme, kardiyo egzersizler yapma, zihinsel yönden aktif olma, yaşam içinde üretken olup yeni şeyler öğrenip üretme devam ettikçe beyin ve beden yenilenir ve deformasyon yavaşlar. Doğumdan itibaren başlayan yaşlanma 20 yaşlarından sonra yıkıma doğru yavaş bir ilerleyişle devam eder. bu yıkımı minimuma indirmek için yapılan önlemler ile birey daha zengin bir yaşlılık geçirebilir. Sağlık açısından daha iyi bir aşamada olan yaşlı bireyin çevresi de yaşlı bireylerin sağlık noktasındaki olumsuz durumlarını daha az düşünmekte ve yaşlılığın bu boyutuna daha az olumsuz bakmaktadır.

1.9. Türkiye'de yapılan araştırmalar

Arkonaç (1999), "Genç Ve Yaşlı Yetişkinde Yaş Stereotipleri" adlı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Genç ve yaşlı toplam 200 denek kullanılmıştır. Genç denek grubunu İstanbul Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde okuyan öğrenciler, yaşlı grubunun deneklerini ise, pilot bir çalışma ile belirlenmiş olan 50-70 yaş arası kadın ve erkek rastgele seçilmiş kişiler oluşturmuştur. Deneklere yaşlılık ve gençlik kavramı ile ilgili, hayattan tatmin olma ile ilgili sorularda genci ve yaşlıyı tarif eden sıfatları işaretlemeleri istenmiştir. Araştırmada genç deneklerle yaşlı denekler arasında belli yönlerde anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmüştür. Genç denek grubu ile yaşlı denek grubunun yaşlı imajı, gencin yaşlıyı daha eleştirci ve kuralcı görmesinin dışında aynı yöndedir. Koruyan, bakan, doğal ama rasyonel davranan yaşlı kişidir.

Cangöz (2003), GERİATRİ adlı dergide yayınladığı "Yaşlı İmajı Üzerine Bir Değerlendirme" adlı yazısında topluma sunulacak 'yaşlı imajı' nın belirlenmesi açısından önemli bir misyonları ve sorumlulukları olduğunu altını çizmiştir. Özellikle sağlığın, zindeliği gençliği, güzelliği ve uzun ömürlülüğü hatta ölümsüzlüğü vaat eden bir ürün pazarı tarafından destek görmesi ve beslenmesi ile bu tür ekonomik baskıların yaşlılık imajını 'sorun' olarak ortaya koymayı tercih edeceğini belirtmiştir.

Başol ve Türkoğlunun (2009), "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Düşünme Stilleri İle Kontrol Odağı Durumları Arasındaki İlişki" adlı çalışması ile sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin araştırmaları Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisinde yayımlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenci olan 131 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Dağ'ın (1991) Türkçeye uyarladığı "İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği" ile Sünbül (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan "Düşünme Stilleri Ölçeği" kullanılmıştır. Sonuçlar bireylerin düşünme stilleri ile kontrol odağı durumlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermesi ve çeşitli faktörlerin bireylerin kontrol merkezi ve dolayısıyla düşünme stilleri üzerinde etkili olabileceğine dikkat çekmesi yönünden önemlidir. öğretmen adaylarının kontrol odağı durumları ile düşünme stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Yapıcı ve Kayıklık (2005), Dergipark' ta yayınlanan çalışmalarında dinsel eğilimle ön yargı ve hoşgörüsüzlük arasındaki ilişkileri tartışmak istemektedir. Çünkü Allport' a göre insanın kişilik yapısı dinsel yaşantısını etkilemektedir. Dolayısıyla içe dönük bireylerde içsel bir dindarlık, dışa dönüklerde ise buna uygun (dış beklentiye yönelik) bir dindarlık eğilimi görünmektedir. İçe dönük dindarlar inandıkları dini yaşarlar, dışa dönükler ise dinlerini kullanma eğilimindedirler. Bu sebeple dışa yönelik dindarlara nispetle içe yönelik dindarlar daha az ön yargılı, daha fazla hoşgörülüdür. Araştırmanın istatistiksel analizine göre ilişki düzeyleri arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı, fakat ters yönlü bir ilişki vardır Yani elde edilen sonuçlar; içe dönük dindarların daha ön yargılı, dışa dönük dindarlarınsa daha hoşgörülü olduğunu ortaya koymuştur. Bu da Allport' un kuramsal yaklaşımının uygulama yapılan örneklemede desteklenmediği anlamına gelmektedir. Araştırma Çukurova Üniversitesine bağlı yedi farklı bölümde lisans düzeyinde öğrenim gören ve basit tesadüfi yöntemle seçilen 138'i kız (% 54.8) 114'ü erkek (%45.2) olmak üzere toplam 252 öğrenci üzerinde 2003-Kasım ayında gerçekleştirilmiştir.Örneklemin yaş ortalaması 21.46 olup yaş aralığı 17-29'dur.

Saracaloğlu ve Yılmaz (2011), "Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ile Denetim Odaklarının İncelenmesi" adlı Elementary Education Online' da yayınlanan çalışmalarında Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve denetim odakları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın evrenini Adnan Menderes Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi ve Muğla Üniversitesi sınıf öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan öğrenciler, örnekleme ise bu üniversitelerin sınıf öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan 155 birinci ve 151 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya ilişkin veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Ölçeği” ve “Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonunda sınıf öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin dış denetim odağına sahip oldukları görülmüştür. Dördüncü sınıf erkek öğrencilerin puanlarının kız öğrencilerin puanlarından düşüktür. Dikkatleri çeken bir diğer nokta dış denetim odağına sahip öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum puanlarının daha yüksek olmasıdır. Denetim odağı ile eleştirel düşünme ölçeği toplam puanları arasında pozitif yönde düşük korelasyona rastlanmıştır.

1.10. Araştırmanın Hipotezi

Genç insanların yaşlılığa bakış açısı ile iç dış denetim odaklı kişilik özellikleri ve içe dönük-dışa dönük kişilik özellikleri arasında bir ilişki vardır.

1.10.1. Araştırmanın Alt Soruları

1. Dış denetim odaklı insanların ve iç denetim odaklı insanların yaşlılığa dair bakış açıları ile dışa dönük kişilikteki insanların ve içe dönük kişilikteki insanların yaşlılığa dair bakış açıları;

a. Cinsiyet,

b. Yaş,

c. Ailede yaşayan yaşlı insan sayısı,

d. Ailede yaşayan yaşlı insanlar ile görüşme sıklığı,

e. Aile yapısı değişkenlerine göre farklılık göstermekte

midir?

2. Yaşlılığa dair bakış açısını cinsiyet faktörü etkiler mi?
3. Yaşlılığa dair bakış açısını medeni durum faktörü etkiler mi?
4. Yaşlılığa dair bakış açısının alt boyutlarını medeni faktör etkiler mi?
5. Medeni durum ile dışa dönüklük ve içe dönüklük arasında bir ilişki var mıdır?
6. Aile Yapısı ile dışa dönüklük ve içe dönüklük arasında bir ilişki var mıdır?

2. Araştırma Konusu ve Problemi

Yaşlılık bireylerde değişimlerin ve ölümlerin daha sık karşılaştığı, sosyoekonomik, çevresel, eğitim, beslenme, fizyoloji, psikoloji, genetik, yaşam şekli, kronik hastalıklar gibi bir çok faktörleri içeren ve vücudun çeşitli sistemlerinin, işlevselliğinin yavaş yavaş yok olduğu bir kavramdır.

Yaşlılık çeşitli boyutlarda değişimler ile kendini gösterir. Sosyal rollerde değişimler, fizyoloji gerilemeler, hafızanın yavaşlaması, hücre kayıpları, vücut durumunda güçsüzlükler, psikolojik olarak duygu ve algılamalarda olan değişimler ile gözlemlenebilmektedir.

Son yıllarda teknoloji ve yaşam kalitesi gelişmiştir. Bu sayede sağlık ve yaşam koşulları iyileştirilmiştir. Tüm bunların sonucu olarak ise ortalama insan ömrü uzamaktadır.

Yaşlı insan sayısının genel toplumdaki oranı gelişmiş ülkelerde yüksektir. Ülkemizde de bu oran artmaktadır. Bu sebeplerden dolayı da yaşlılık, yaşlılığa dair kurumların geliştirilmesi, yaşlılıkla ilgili araştırmaların artırılmasının da önemi artmaktadır.

Bu yüzden bizde bu çalışmada bireylerin kişiliklerinin yaşlılığa dair olan bakış açılarını ne kadar etkilemekte olduğunu belirlemek istiyoruz. Kişiliğin dışa dönüklük, içe dönüklük yapısı ile kişiliğin iç denetim odaklı ve dış denetim

odaklı yapısının yaşlılığa dair bakış açısı arasında ilişkiyi belirlememiz gerektiğine inanıyoruz. Literatürde kişilikle alakalı konularında farklı bir çok değişkenler ele alınarak incelenen araştırmalar olmasına rağmen şuan ekonomiyi, geleceği ve şimdiki önemli derecede etkileyen bu kavramların beraber incelendiği bir çalışma yoktur. Bu yüzden bu çalışma ile alan yazındaki eksikliğinde giderilebileceğine inanıyoruz.

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, genç insanların yaşlılığa dair bakış açısının denetim odağı ve dışa dönüklük kişilik yapısıyla ilişkisini incelemektir.

3.1. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmada, katılımcıların araştırma sırasında uygulanan ölçme araçlarına samimi ve doğru cevaplar verdikleri varsayılacaktır.
2. Yaşlanmaya dair bakış açıları; öğrenme ve beceri geliştirme, sosyal hayat, psikoloji, yardım ve sağlık şeklinde dört alt boyutta incelenecektir.

3.2. Sınırlılıklar

a) Araştırma, İstanbul ili sınırları içerisinde alınan örnekleme göre 20-40 yaş arası kişilerin görüşleriyle sınırlıdır.

b) Değişkenler kuramsal kısmında açıklanan bakış açısı , kişiliğin iç ve dışa dönük yönü, kişiliğin, iç denetim odaklı dış denetim odaklı yönü ve yaşlılık boyutlarıyla sınırlıdır.

c) Araştırma, değişkenleri ölçmek için geliştirilen ölçeklerle toplanan bilgilerle sınırlandırılmıştır.

4. Araştırmanın Önemi

Yaşlılığa dair genç neslin bakış açısı öğrenilerek yaşlılıkla ilgili merkezlerin oluşumu şekillenebilir. Gençlerin yaşlılığa dair bakış açıları ile yaşlılığa dair eğitimlerle bu bakış açısını nasıl değiştirilebileceği yönünde yeni araştırmalar yapılabilir. Genç kuşağın bakış açıları ve bu bakış açılarının sebepleri araştırılabilir. Her insan yaşlanacaktır ancak sağlıklı yaşlanmak ve hem fiziksel, hem mental anlamda kendimizi korumak önemlidir. Genç neslin yaşlılığa dair bakış açıları yaşlanmadan yaşlılığa dair ne derece eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiği üzerinde durulup kurumlar merkezleri de bu bilgileri baz alarak açabilir. Ayrıca hangi kişilik yapısının yaşlılığa daha olumlu bir bakış açısına sahip olduğu öğrenilerek endüstri ve örgüt psikologları iş istihdamı esnasında yaşlılıkla ilgili kurumlarda çalışacak elemanların kişilik kriterlerini belirleyebilir ve buna uygun ölçeklerle ölçebilir. Psikolog, psikolojik danışmanların kariyer planlama amacıyla ele alacakları lise öğrencilerinin yaşlılıkla alakalı bir kurum için uygun bir kişiliğe sahip olup olmadıkları yönünde bilgi sahibi olunarak yönlendirmeler daha doğru yapılabilir. Kişilik yapılarının iç denetim odaklı olan yönü yaşlılığa daha olumlu bir bakış açısına sahipse dış denetim odaklı kişiliklerin bakış açısındaki olumsuzluklar incelenebilir, eğitimler geliştirilebilir.

II. BÖLÜM

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama amacıyla kurum ve kuruluşların kendisiyle görüşülmüştür. Kurumlardaki yetkili bireylere hazırlanan veri toplama ölçeklerinin bütün hale getirilmiş fotokopileri verilmiştir. Kurum sahipleri çalışanlarına veya öğrencilerine formları uygulatmış ve toplamıştır. Araştırma veri toplama şekli kurum sahibine anlatılmış olup yapılan ölçekler daha sonrasında kurum sahibinde toplanmış ve kendisinden tüm ölçekler geri alınmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul' da ikamet eden 20-40 yaş grubu genç bireyler oluşturmaktadır.

Buna göre çalışma evrenine bağlı olarak rastgele örnekleme yöntemiyle örneklem farklı Üniversiteler ve işyerleri olarak alınmıştır.

• **TABLO 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı**

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	101	60,8
	Erkek	65	39,2
Medeni durum	Evli	74	44,6
	Bekar	92	55,4
Öğrenim düzeyi	İlköğretim	8	4,8
	Lise	31	18,7
	Üniversite	109	65,7
	Lisansüstü	18	10,8
Yaş	20-25 yaş	71	42,8
	26-30 yaş	35	21,1
	31-35 yaş	32	19,3
	36-40 yaş	28	16,9
Evde yaşlı var mı?	Yok	83	50,0
	Var	83	50,0
Evdeki yaşlı sayısı (n=83)	1 yaşlı	34	41,0
	2 yaşlı	25	30,1
	3 yaşlı	24	28,9
Yaşlı bireylerle görüşme sıklığı	Hiç	81	48,8
	3 aydan daha uzun süre	17	10,2
	Birkaç haftada bir	36	21,7
	Her gün	32	19,3
Aile yapısı	Çekirdek aile	133	80,1
	Geniş aile	33	19,9

Araştırmaya katılan 166 katılımcının %60,8'i kadın, %39,2'si erkektir. Katılımcıların %44,6'sı evli, %55,4'ü bekarıdır. Katılımcıların %4,8'i ilköğretim, %18,7'si lise, %65,7'si üniversite, %10,8'i lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Katılımcıların %42,8'i 20-25 yaş, %21,1'i 26-30 yaş, %19,3'ü 31-35 yaş, %16,9'u 36-40 yaş aralığındadır. Katılımcıların %50'sinin evinde yaşlı birey bulunmaktadır. Evinde yaşlı birey bulunan katılımcıların (n=83) %41'inde 1 yaşlı, %30,1'inde 2 yaşlı, %28,9'unda 3 yaşlı birey bulunmaktadır. Katılımcıların %48,8'i yaşlı bireylerle hiç görüşmemekte, %10,2'si 3 aydan daha uzun sürede bir, %21,7'si birkaç haftada bir, %19,3'ü her gün görüşmektedir. Katılımcıların %80,1'inin aile tipi çekirdek aile, %19,9'unun geniş ailedir.

2. Araştırmada Kullanılacak Ölçekler

Araştırmada veri toplama aracı olarak dört bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır.

2.1. Demografik Bilgi Formu

Veri toplama aracının ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, medeni durum, öğrenim düzeyi, yaş kişisel bilgilerinden ve ailede yaşayan yaşlı varlığı, yaşlı sayısı, yaşlı bireyle görüşme sıklığı, oluşmaktadır (EK: 2).

2.2. Yaşlılığa Bakış Açışı Soru Formu

Genç bireylerin yaşlılara dair bakış açışlarını ve kişiliklerini belirlemek amacıyla yerli ve yabancı alan yazın incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, araştırmada kullanılacak anketin dört bölümden oluşmasına karar verilmiştir. Anketin birinci bölümünde, katılımcıların cinsiyet, yas ve medeni durum gibi demografik özelliklerine ilişkin kişisel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm genç bireylerin yaşlılığa bakış açışını ölçmeye uygun hazırlanmış anket sorularından oluşmaktadır (EK: 3).

Veri toplama aracının dördüncü bölümünde araştırmacı tarafından geliştirilen “Yaşlılığa Bakış Açışı Soru Formu” kullanılmıştır. Anket 24 madde beşli derecelendirme (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum) ile cevaplanan ifadelerden oluşmaktadır. Anketteki 6 madde (1-6) “Öğrenme ve Beceri Geliştirme” boyutu, 6 madde (7-12) “Sosyal Hayat” boyutu, 6 madde (13-18) “Psikoloji Boyutu”, 6 madde (19-24) “Yardıım ve Sağlık” boyutu olarak planlanmıştır. Anketin 11 maddesi yaşlılığa ilişkin olumlu algıyı, 13 maddesi (2,3,5,7,10,12,13,15,17,18,19,22,24) olumsuz algıyı yansıtan ifadelerden oluşmaktadır. Alt boyut ve toplam puanlar hesaplanırken olumsuz ifadeler ters kodlanmıştır. Böylece alt boyut ve anket genelinden elde edilen toplam puanların yüksekliği yaşlılığa bakış açışının olumlu olduğu anlamını taşımaktadır.

2.3. Eysenck' in Kişilik Kuramı

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde Eysenck Kişilik Envanterinin Dışadönüklük Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Birey 13 puan ve üzerinde puan alındığında dışadönük olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı, 1997).

Dışa dönüklük ve içedönüklük, bir çok araştırmacı tarafından farklı değişkelerle karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu kuramın en önemli kısmı dışa dönük-içe dönük kısmıdır. Uyarılara karşı daha az etkilenen dışa dönük bireyler kahve ve benzeri uyarıcılardan da içe dönüklere oranla daha az etkilenirler. Dışa dönük bireyler kalabalık ortamlarda kendini daha iyi hissederken, içe dönük bir birey kendini bireysel kaldığı durumlarda daha iyi hissedebilir (Burger, 2006).

Dışa dönük bireyler uyarıcı ortamlarda daha fazla bulunmak isterken içe dönük bireyler bu ortamlarda kendilerini tam ifade edememekten kaynaklı daha az başarılı olmaktadır. Dışa dönük bireyler içe dönük bireylere oranla daha mutlu görünen bireylerdir (Burger, 2006).

Literatürde Eysenck Kişilik Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik bulgularının tatmin edici düzeylerde olduğu rapor edilmektedir (Yazıcı,1997). İngiliz standardizasyonunda Eysenck Kişilik Envanterinin alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik aralığı .78 ile .84 arasında bulunmuştur (Deniz, 2007). Eysenck Kişilik Envanterinin Türkçe'ye standardizasyonu 1984 yılında Cantez tarafından, çeşitli meslek gruplarından 601 deneğe uygulanarak yapılmıştır. Yapılan istatistik analizlerin sonucunda, Eysenck Kişilik Envanteri'nin Türkçe formunun güvenilirlik katsayılarının, $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğunu bulgulanmıştır (Özkan, 2013).

2.3.1. TESTİN GENEL ZEMİNİ

İnsan davranışlarının tanımını yapmak ve sebeplerini incelemek daima psikologların ilgisini çekmiştir. Bu sebeple de kişiliği araştırma, bu yapıyı çeşitli boyutlara ayırma ve kendi içinde inceleme eğilimine bir çok araştırmacı da yönelmiştir. Tıpkı bunun gibi de Eysenck de kişiliği belli bir yönünden ele alarak incelemiştir.

Eysenck' in teorisi içindeki “dışa dönüklük (extravert)– içe dönüklük (introvert) ” ile nörotizm, yani duygu durum veya tutarlılık- tutarsızlık olarak tanımlanabilir (Yazıcı, 1997).

Eysenck E (extravert) ve N (nörotizm) 'den tamamen ayrı olarak bir üçüncü önemli boyut olan psikotizm'i ortaya atmıştır. Eysenck' e göre nevroz nörotizmin bir bireyde aşırı derecede görülme hali iken, psikoz psikotizmin aşırı derecede görülme halidir.

Eysenck kişilik envanteri (E.K.E) 16 yaş ve üstüne uygulanabilmektedir. Test hem gruba hem bireysel uygulamaya uygundur. Zaman sınırlaması yoktur ve kişilik ölçeğidir. 101 itemlik bir testtir. Kağıt ve kalem ile uygulanan E.K.E Psikotizm (P),Dışadönüklük (E), Nörotizm (N) ve Yalan (L) olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır (Yazıcı,1997).

E.K.E. daha önce oluşturulan pek çok kişilik ölçeğinin yenilenmiş ve büyütülmüş halidir.

2.3.2. EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİ YORUMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4 kategori kendi içinde değerlendirilir. Psikotikliği ölçen 25 item bulunmaktadır. Bu itemlerden teste tabi olan kişi toplamda 6 puan ve üzeri aldığı anda psikotik belirtiler gösterme eğilimi olan birey olarak değerlendirilir.

İçe dönüklük ve dışa dönüklük için ise 21 item bulunmaktadır. Ölçeğin yapıldığı birey testin sonucunda bu item için 13 puan ve üzeri aldığı anda dışa dönük kişilik eğilimi olan bir birey olarak değerlendirilir.

Nörotiklik için 23 item bulunmaktadır ve kişi 10 puan aldığı zaman nörotik yönde bir eğilime sahip olduğu şeklinde değerlendirilir.

Testte yalan aşaması için 21 item bulunmaktadır. Birey bu 21 item içinde 8 puan alırsa test geçersizdir ve bireyin testi saptırmaya çalıştığı düşünülür (Aşkun Çelik, Telman, 2013).

2.3.3. TESTİN KAPSAMI

1- PSİKOTİZM ÖLÇEĞİ :

Psikotizm (P) ölçeğinden yüksek puan alınması halinde bireyin başkalarını umursamayan, çevresinin başına dert açabilen, huzursuzluk çıkartan, zaman zaman acımasız, hatta bazen zalim, hissiz, başkalarını anlamakta zorlanan, duyarsız, enteresan durumlara aşırı ilgili, tehlikeyi fark edemeyen, başkalarını öfkelenmekten zevk alan bir yapıya sahip olduğunu düşünebiliriz (Yazıcı,1997).

2- DIŞADÖNÜKLÜK ÖLÇEĞİ :

Bu ölçekten yüksek puan alan bireyde; sosyallikten hoşlanma, arkadaş evresinin yoğun olması, konuşkan, kendi kendine kalmaktan hoşlanmayan, heyecanı arayan, risk alabilen, başkalarına karışan, şakadan hoşlanan, hazır cevap, neşeli, hareketli, çevresiyle hızlı iletişim kuran bir tavır görebiliriz.

İçe dönüklük ise bu eğilimlerin tam tersi yönünde eğilimleri olan bir yapıdır. Bu iki özellikte insanda bulunsa da bir daha baskındır (Yazıcı,1997).

3- NÖROTİZM ÖLÇEĞİ :

Bu bölümden yüksek puan alan bireyde; endişeli ruh hali, genellikle çabuk alınan, huzursuz, somatik yakınmaları fazla olan, duygusal olarak çabuk değişse de eski haline hemen dönemeyen bir yapı görülebilir (Yazıcı,1997).

4- YALAN ÖLÇEĞİ :

Sahte bir portre çizmeye çalışan bireylerde bu aşama yüksek çıkar. Kişi kendini kabul ettirmeye çalıştığı durumlarda, örneğin iş başvurularında, kendini daha iyi gösterme amacıyla başvurabilmektedir (Yazıcı,1997).

2.3.4. EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİNİN UYGULANMASI

Test sessiz ve bireyin odaklanabileceği bir ortamda, başka bireylerin etkisinde kalmayacak şekilde yalnız bırakılarak bir kalem ve bir ölçek ile uygulanmaktadır. Bu esnada bireyin yanıtlara cevap verirken çok düşünmemesi adına zaman kısıtlaması yapılmasa da çok geniş bir zamana da yayılmamalıdır.

Kişiye akla gelen ilk cevabı işaretlemeleri yönünde bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulanılır (Aşkun Çelik, Telman, 2013).

2.4. Rotter İç-Dış Denetim Odağı Ölçeği

Ölçeğin orijinal ismi Rotter's Internal-External Locus of Control Scale şeklindedir (Aşkun Çelik, Telman, 2013).

James ve Rotter'in oluşturduğu Denetim Odağı Algısı Ölçeği araştırmacılar tarafından bir çok farklı değişkenle ele alınan ve sık kullanılan bir ölçektir. Bu ölçekte denetim odağı ele alınırken iki farklı boyuttan bahsedilmiştir. Bunlar iç denetim odağı ve dış denetim odağıdır.

Veri toplama aracının üçüncü bölümünde Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan "Rotter Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, bireylerin genellenmiş kontrol beklentilerinin içsellik-dışsallık boyutu üzerindeki konumunu; pekiştiricilerin bireyin kendi içindeki ya da dışındaki güçlerin (şans, kader vb.) kontrolünde olduğuna dair sahip olduğu genel beklenti ya da inancı ölçmektedir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır ve iki seçeneklidir. Testi yanıtlayan kişiden kendisine uygun olan cümleyi seçmesi istenir. 29 maddenin 6'sı (1, 8, 14, 19, 24, 27) dolgu maddesi olduğu için puanlanmamaktadır. Diğer sorulardan 2, 6, 7, 9, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 25

ve 29. maddelerin “a” seçenekleri; 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 15, 22, 26 ve 28. maddelerin de “b” seçenekleri 1'er puan almaktadır. Böylece ölçeği cevaplayan bireyler 0 ile 23 arasında bir toplam puan alabilmektedir. Yükselen puanlar, kontrol odağı inancında artışı göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur (Aşkun Çelik, Telman, 2013).

Denetim odağı Sosyal Öğrenme Kuramına dayanılarak ortaya sürülmüştür. Bu kavramların amacı tüm kişilik ölçeklerinde de olduğu gibi bireyin davranışlarını tahmin etmeye yöneliktir.

Denetim odağı, bireylerin olaylar soncundaki davranışları ve ele aldıkları düşünceleri anlama açısından çok önemlidir.

Bireylerin problemlerle başa çıkma yöntemlerini kendi denetimleri ile özdeşleştirdiklerinde iç denetim odağı, kendi dışındaki durumlara bağladıklarında dıştan denetim odağı olarak ele alabilir.

Birey, doğduğundan itibaren oluşan davranışların ne gibi sonuçlar doğuracağı yönünde şemalar oluşturur. Bu geliştirilmiş olan kalıp yargılar, kişilerin hayatlarındaki iyi veya kötü durumları ele alışlarında hangi faktörlere bağladığı noktasında etkilidir.

Kişilik olarak bireyler net ve sürekli bir biçimde içten yada dıştan denetimli olarak iki boyutta ayrılırlar. Ancak bireylerin yaşamlarının her evresinde sabit kalmamasından kaynaklı olarak içten veya dıştan denetimli oluşu sorgulanabilir.

Ölçek bireysel olarak da grup olarak da uygulanabilmektedir. Zaman sınırlaması bulunmamaktadır. 29 maddeden oluşur. Ölçeğin içinde 6 adet ölçeğin amacının anlaşılabilmesi için oluşturulmuş sorulardır. Bu sorular haricinde geri kalanı puanlanır. Uygulanışı kolay bir ölçektir. Birey sessiz bir mekanda sorular üzerine çok düşünmeden cevap vererek ölçeği tamamlamaktadır. Yönerge testin başında bulunmaktadır. 0-23 arası değişen bir puanlama vardır. Puanın artması dış denetim odaklılığı işaret etmektedir. Geçerliliği faktör analizi ile incelenmiş, ayırt etme gücüne sahip olduğu sonucuna varılmış bir ölçektir (Aşkun Çelik, Telman, 2013).

III. BÖLÜM

1. Bulgular

1. Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri frekans ve yüzde tablosu olarak gösterilmiştir.

2. Anket puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) katsayısı kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2011:40). Yapılan normallik sınavında anket puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden (Tablo 2) cinsiyet, medeni durum, evde yaşlı varlığı, aile yapısı değişkenlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testi; öğrenim düzeyi, yaş, yaşlı sayısı, yaşlılar ile görüşme sıklığı değişkenlerine göre karşılaştırmada ANOVA kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizinde gruplar arasında farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Hoc testi uygulanmıştır. Yaşlılığa bakış açısı, rotter denetim odağı ve dışadönüklük arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi $0,05$ $p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

Anket ilk defa oluşturulduğu için yapı geçerliği ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu amaçla açımlayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyonu, Cronbach Alpha ve alt ve üst %27'lik t testi uygulanmıştır. Anket maddeleri ve maddelerin ait oldukları boyutlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

TABLO 2: Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun Planlanan Faktör Yapısı

Faktör	İfade
F1 Öğrenme ve Beceri Geliştirme	1. Yaşlılık insanların yeni ilgi alanlarına yönelik bilgileri öğrendikleri ve uyguladıkları bir dönem olabilir.
	2. <i>Yaşlılık insanın yeni bilgilere açık olmadığı bir dönemdir.</i>
	3. <i>Yaşlılık insanların üretkenliğinin sona erdiği bir dönemdir.</i>
	4. Yaşlılık insanların yeni aletler üretilip kullandıkları bir dönemdir.
	5. <i>Yaşlılık insanların teknolojiden anlamadıkları bir dönemdir.</i>
	6. Yaşlılık ezber gerektiren işlerin yapılabileceği bir dönemdir.
F2 Sosyal Hayat	7. <i>Yaşlılık sosyal faaliyetlerin sınırlı hale geldiği bir dönemdir.</i>
	8. Yaşlılık insanların yeni arkadaşlar ve yeni dostlar edindiği bir dönem olabilir.
	9. Yaşlılık ev dışı ortamlarda bulunmaktan zevk alınabilir bir dönemdir.
	10. <i>Yaşlılık insanların kendi içlerine döndükleri bir dönemdir.</i>
	11. Yaşlılık dostlarla iletişim kurmak ve sohbet etmek için uygun bir dönemdir.
	12. <i>Yaşlılıkta insanlar sohbetleriyle genç insanları sıkabilirler.</i>
F3 Psikoloji	13. <i>Yaşlılık insanların kendilerini yakınları için yük gibi hissettikleri bir dönemdir.</i>
	14. Yaşlılık insanların kendilerini saygın hissettikleri bir dönemdir.
	15. <i>Yaşlılık insanların kendilerini yalnız hissettikleri bir dönemdir.</i>
	16. Yaşlılık insanların kendilerini deneyimli hissettikleri bir dönemdir.
	17. <i>Yaşlılık insanların kaygı yaşamadıkları bir dönemdir.</i>
	18. <i>Yaşlılık insanların depresyona girdikleri bir dönemdir.</i>
F4 Yardım ve Sağlık	19. <i>Yaşlılık insanların bir sürü hastalığa sahip oldukları bir dönemdir.</i>
	20. Yaşlılık bir insanın aktif olduğu bir dönem olabilir.
	21. Yaşlılık insanların sağlıklı olmaya devam ettikleri bir dönem olabilir.
	22. <i>Yaşlılık insanların kendi işlerini yapamayıp başkalarından yardım aldıkları bir dönemdir.</i>
	23. Yaşlılık spor faaliyetlerinin yapılabileceği bir dönemdir.
	24. <i>Yaşlılık insanların pasif oldukları bir dönemdir.</i>

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu 166 örneklemden alınan verilerin betimsel istatistikleri Tablo 2’de sunulmuştur.

TABLO 3: Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu Betimsel İstatistikleri

Madde No	Min.	Maks.	\bar{x}	SS	Madde No	Min.	Maks.	\bar{x}	SS
1	1	5	2,16	1,10	13	1	5	2,42	1,21
2	1	5	2,97	1,42	14	1	5	2,30	1,20
3	1	5	2,69	1,49	15	1	5	2,22	1,18
4	1	5	3,11	1,36	16	1	5	1,98	1,21
5	1	5	2,90	1,43	17	1	5	2,46	1,28
6	1	5	3,45	1,35	18	1	5	2,82	1,27
7	1	5	2,43	1,34	19	1	5	3,80	1,26
8	1	5	2,28	1,11	20	1	5	3,01	1,24
9	1	5	2,61	1,30	21	1	5	2,84	1,26
10	1	5	2,38	1,17	22	1	5	3,65	1,09
11	1	5	1,95	1,12	23	1	5	3,02	1,29
12	1	5	2,72	1,28	24	1	5	3,06	1,33

Tablo 2’ de de görüldüğü gibi 24 maddeli Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun her maddesi 2 satır halinde bölünerek ele alınmıştır. Minimum ve maximum içerisinde ortalama aritmetik değerin birbirine ve ortalamaya yakın olduğu ve standart sapmanın düşük olduğu görülebilmektedir.

1.1. Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun Yapı Geçerliği Sonuçları

Anketin geçerlik çalışması kapsamında uygulanan yapı geçerliği, testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesini gösterir. Yapı geçerliğini incelemek amacıyla faktör analizinden yararlanılabilir (Büyüköztürk, 2011:168). Açımlayıcı faktör analizi, birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir. Açımlayıcı faktör analizinde, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem gerçekleştirilir. Faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasında faktör yüklerinin 0,45 ve üzeri olması veya en az 0,30 olması; maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine sahip olması ve diğer faktörlerdeki faktördeki yük değeri farkının en az 0,10 olması faktörleşme kurallarına uyulmuştur (Büyüköztürk, 2011:124-125).

Anketin Barlett testi sonucu 458,75 değeri ve $p < 0,001$ düzeyi ile Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,714 olarak gerçekleşmiştir ve bu değerler kabul edilebilir

sınırlar içinde olup (Bayram, 2010: 138; Büyüköztürk, 2011:126) örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. İlk Varimax döndürmesinden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

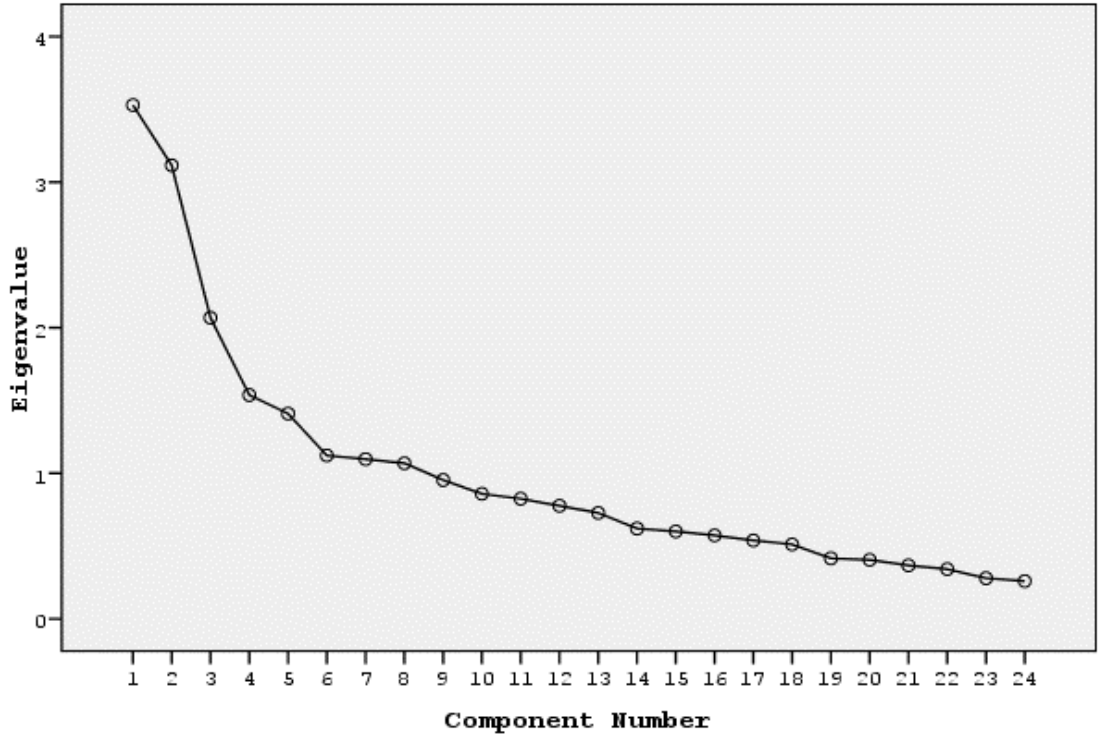
TABLO 4: Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (İlk Varimax)

Madde No	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8
1	- 0,088	0,015	0,122	0,627	0,100	0,294	0,179	0,199
2	0,109	0,734	0,079	0,085	0,069	- 0,099	- 0,137	0,274
3	0,023	0,769	0,188	- 0,065	0,050	- 0,099	- 0,080	- 0,049
4	0,055	0,051	0,069	0,780	0,083	- 0,207	- 0,062	- 0,077
5	- 0,185	0,593	- 0,019	- 0,103	0,019	- 0,099	0,217	0,113
6	0,007	- 0,105	0,062	0,762	- 0,127	- 0,016	0,077	- 0,168
7	0,165	- 0,585	- 0,035	- 0,113	- 0,269	- 0,226	0,054	0,437
8	0,150	0,120	0,473	0,244	0,165	0,082	0,448	0,071
9	- 0,003	- 0,097	0,451	0,214	- 0,075	0,090	0,498	- 0,107
10	- 0,007	0,038	0,064	0,008	- 0,772	0,202	0,027	0,029
11	0,121	0,018	0,105	0,004	- 0,080	0,017	0,839	0,015
12	0,094	- 0,447	0,193	0,012	- 0,083	0,434	- 0,270	0,026
13	0,734	- 0,218	0,188	0,072	- 0,191	0,035	- 0,084	0,032
14	0,830	0,034	- 0,025	- 0,034	0,147	0,013	- 0,047	- 0,163
15	0,639	- 0,065	0,069	0,017	- 0,305	0,099	0,100	0,239
16	0,804	0,083	- 0,018	- 0,002	0,086	0,096	0,258	- 0,002
17	- 0,020	0,156	- 0,026	- 0,088	0,037	0,088	- 0,014	0,841
18	- 0,006	- 0,068	0,001	- 0,054	0,108	0,731	0,024	0,018
19	- 0,368	0,140	0,176	- 0,119	0,161	- 0,551	- 0,283	- 0,036
20	0,153	- 0,047	0,719	0,027	0,180	0,017	0,083	0,168
21	-	0,062	0,795	-	-	-	0,038	-

	0,045			0,025	0,109	0,242		0,069
22	-	0,344	0,129	0,077	0,208	0,406	-	0,002
23	-	0,025	0,265	0,623	0,183	0,068	0,160	0,061
24	-	0,061	0,247	0,209	0,017	0,662	0,022	0,040
KMO	0,714							
Barlett's (p)	0,000							
Özdeğer	3,530	3,115	2,068	1,538	1,410	1,122	1,097	1,069

Tablo 3 incelendiğinde 24 maddeli anketin özdeğeri 1'den büyük 8 faktörlü bir yapı oluşturduğu görülmektedir. Ancak mevcut durum planlanan 4 faktörlü yapıya uymadığından ve maddeler ait oldukları faktörlerde yer almadığından en önemli faktör sayısını belirlemek amacıyla yamaç birikinti grafiği incelenmiştir. Yamaç birikinti grafiği incelendiğinde dördüncü faktörden sonra eğimin belirgin şekilde ortadan kaybolduğu, dört faktörün önemli olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Scree Plot

GRAFİK 1: Soru Formunun ilk varimax döndürmesinden elde edilen yamaç birikinti grafiği

Tekrarlanan Varimax döndürmelerinde faktörleşme kurallarına uymayan (ait oldukları boyutlarda yer almayan, birden fazla faktörde yüksek yük değerleri alan) 11 madde (2,3,5,7,10,12,17,18,22,24) tespit edilerek aşamalı olarak soru formundan çıkarılmıştır.

Son Varimax döndürmesinde Tablo 4'teki sonuçlar elde edildi. İlk Varimax döndürmesinde faktör yapısına uymayan 11 maddenin çıkarılmasıyla elde edilen yapı incelendiğinde özdeğeri 1'in üzerinde 4 faktör olduğu tespit edilmiştir. Dört alt boyutun varyansa katkıları sırasıyla %18,50 - %14,99 - %13,72 - 13,54 ve soru formunun geneline ait açıklanan toplam varyans %60,75 olarak bulunmuştur. Maddelerin ait oldukları faktörlerdeki yük değerleri 0,65 ile 0,83 arasında değişmekte ve her maddenin kendi faktöründe yüksek yük değere sahiptir.

TABLO 5: Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Son Varimax)

Madde No	F1	F2	F3	F4
yb1	0,624			
yb4	0,772			
yb6	0,806			
yb8		0,650		
yb9		0,649		
yb11		0,829		
yb13			0,803	
yb14			0,789	
yb15			0,694	
yb16			0,763	
yb20				0,761
yb21				0,818
yb23				0,657
Özdeğer	3,146	2,182	1,479	1,089
Varyans (%)	18,50	14,99	13,72	13,54
Toplam Varyans (%)	60,75			

1.2. Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formunun Güvenirlik Analizi Sonuçları

Güvenirlik çalışması kapsamında uygulanan madde analizi yöntemlerinden madde-toplam korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini gösterir ve testin iç tutarlığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak madde-toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0,20-0,30 arasında kalan maddelerin teste alınabilir (Büyüköztürk, 2011:171). Madde analizinde kullanılan diğer bir yöntem alt ve üst çeyrekler t-testidir. Testin toplam puanlarına göre alt%27 ve üst%27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanması sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık çıkması testin iç tutarlığının bir göstergesi olarak değerlendirilir. Her iki analiz (madde toplam korelasyonu ve alt ve üst çeyrekler testi) maddelerin bireyleri ölçülen davranış bakımından ne derece ayırt ettiğini gösterir (Büyüköztürk, 2011:171-172).

TABLO 6: Soru Formunun Madde Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Madde No	T (n1=n2=45)	r (n=166)	α	α			
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	1	-4,31**	0,22	0,61	0,72			
	4	-6,37**	0,26					
	6	-5,16**	0,25					
Sosyal Hayat	8	-6,85**	0,53	0,62		0,72		
	9	-7,51**	0,44					
	11	-5,82**	0,34					
Psikoloji	13	-6,66**	0,37	0,77			0,72	
	14	-3,91**	0,28					
	15	-5,67**	0,28					
	16	-5,22**	0,40					
Yardım ve Sağlık	20	-5,61**	0,42	0,66				0,72
	21	-5,82**	0,32					
	23	-7,41**	0,39					

r: Madde Toplam Korelasyonu

t:Alt ve üst %27 t testi

α : Cronbach Alpha

**p<0,01

Tablo 5'deki güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde soru formunun geneline ait Cronbach Alpha katsayısı 0,72 düzeyinde ve yeterli bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları sırasıyla 0,61 – 0,62 – 0,77 ve 0,66 olarak hesaplanmıştır. Soru formundaki tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının 0,20'den yüksek (0,22 ile 0,53 aralığında) olduğu, tüm maddelerin alt ve üst %27'lik kısımlarının karşılaştırılmasına ait t değerleri 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, soru formunda yer alan maddelerin geçerliklerinin yüksek olduğu, yaşlılığa bakış açısı bakımından örnekleme ayırt ettikleri ve soru formunda yer alan maddelerin soru formu içinde aynı davranışı ölçmeye yönelik maddeler oldukları şeklinde yorumlanabilir. Soru formunun alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 6'da yer almaktadır.

TABLO 7: Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu Betimsel İstatistikleri 2

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	\bar{x}	SS	Min.	Maks.
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	3	2,91	0,95	1,00	5,00
Sosyal Hayat	3	2,28	0,88	1,00	5,00
Psikoloji	4	2,23	0,97	1,00	5,00
Yardım ve Sağlık	3	2,96	0,97	1,00	5,00
YAŞLILIĞA BAKIŞ AÇISI	13	2,57	0,59	1,00	4,38

1.3. Verilerin Analizi

• **TABLO 8: Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler**

Ölçekler	Min.	Maks	\bar{x}	SS	Çarpıklık/Skewness
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	1,00	5,00	2,91	0,95	-0,005
Sosyal Hayat	1,00	5,00	2,28	0,88	0,696
Psikoloji	1,00	5,00	2,23	0,97	0,823
Yardım ve Sağlık	1,00	5,00	2,96	0,97	0,161
YAŞLILIĞA BAKIŞ AÇISI	13,00	57,00	33,16	7,54	0,327
EYSENCK Dışa Dönüklük	2,00	27,00	13,13	4,26	-0,423
ROTTER Denetim Odağı	2,00	20,00	10,77	3,66	0,006

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu Öğrenme ve Beceri Geliştirme alt boyut puan ortalaması 2,91±0,95; Sosyal Hayat alt boyut puan ortalaması 2,28±0,88; Psikoloji alt boyut puan ortalaması 2,96±0,97 olarak bulunmuştur. Yaşlılığa Bakış Açısı toplam puanlarının ortalaması 33,16±7,54 olarak bulunmuştur. Soru formundan alınabilecek puan aralığı (13 – 65) dikkate alındığında katılımcıların yaşlılığa bakışının olumlu olduğu söylenebilir.

EYSENCK Dışa Dönüklük Ölçeği puan ortalaması 13,13±4,26 olarak bulunmuştur. Kesme noktası olan 13 puanın üzerinde elde edilen puanlar katılımcıların dışadönük tutum sergilediklerini ifade etmektedir.

ROTTER Kontrol Odağı Ölçeği puan ortalaması 10,77±3,66 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek puan aralığı (0 – 23) dikkate alındığında katılımcıların kontrol inancının orta düzeyde olduğu söylenebilir.

• **TABLO 9: Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları**

Ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	Kadın	101	2,94	0,97	0,574	0,566
	Erkek	65	2,86	0,94		
Sosyal Hayat	Kadın	101	2,15	0,82	-2,392	0,018
	Erkek	65	2,48	0,96		
Psikoloji	Kadın	101	2,22	1,03	-0,124	0,902
	Erkek	65	2,24	0,87		
Yardım ve Sağlık	Kadın	101	2,86	0,93	-1,601	0,111
	Erkek	65	3,11	1,02		
YAŞLILIĞA BAKIŞ	Kadın	101	2,52	0,59	-1,345	0,180
	Erkek	65	2,65	0,58		
DIŞA DÖNÜKLÜK	Kadın	101	13,3 5	4,17	0,806	0,421
	Erkek	65	12,8 0	4,42		
DENETİM ODAĞI İNANCI	Kadın	101	11,2 1	3,53	1,935	0,055
	Erkek	65	10,0 9	3,77		

Sosyal Hayat alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=-2,392$; $p<0,05$). Erkek katılımcıların sosyal hayat alt boyut puanları ($2,48\pm0,96$), kadın katılımcıların puanlarından ($2,15\pm0,82$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaşlıların sosyal hayatına ilişkin erkek katılımcıların bakış açısı kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Öğrenme ve Beceri Geliştirme, Psikoloji, Yardım ve Sağlık alt boyut puanlarının ve Yaşlılığa Bakış Açısı toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 10: Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları**

Ölçekler	Medeni durum	N	\bar{x}	SS	t	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	Evli	74	2,77	0,87	-1,694	0,092
	Bekar	92	3,02	1,01		
Sosyal Hayat	Evli	74	2,23	0,88	-0,641	0,523
	Bekar	92	2,32	0,90		
Psikoloji	Evli	74	2,16	0,90	-0,898	0,371
	Bekar	92	2,29	1,03		
Yardım ve Sağlık	Evli	74	2,79	0,96	-2,035	0,043
	Bekar	92	3,09	0,97		
YAŞLILIĞA BAKIŞ	Evli	74	2,47	0,53	-1,973	0,050
	Bekar	92	2,65	0,62		
DIŞA DÖNÜKLÜK	Evli	74	12,35	4,19	-2,142	0,034
	Bekar	92	13,76	4,23		
DENETİM ODAĞI İNANCI	Evli	74	10,49	3,59	-0,899	0,370
	Bekar	92	11,00	3,71		

Öğrenme ve Beceri Geliştirme, Sosyal Hayat, Psikoloji alt boyut puanlarının ve Yaşlılığa Bakış Açısı toplam puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Yardım ve Sağlık alt boyut puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=-2,305$; $p<0,05$). Bekar katılımcıların yardım ve sağlık alt boyut puanları ($3,09\pm0,97$), evli katılımcıların puanlarından ($2,79\pm0,96$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yaşlıların yardım alma ve sağlığına ilişkin bekar katılımcıların bakış açısı evli katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Dışa Dönüklük puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=-2,142$; $p<0,05$). Bekar katılımcıların dışa dönüklük puanları ($13,76\pm4,23$), evli katılımcıların puanlarından ($12,35\pm4,19$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bekar katılımcılar, evli katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha fazla dışa dönüktür.

Denetim Odağı puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 11: Ölçek Puanlarının Öğrenim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Ölçekler	Öğrenim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	İlköğretim	8	2,71	1,31	0,515	0,673
	Lise	31	2,84	1,01		
	Üniversite	10	2,97	0,96		
	Lisansüstü	9	2,74	0,63		
Sosyal Hayat	İlköğretim	8	2,83	1,28	2,255	0,084
	Lise	31	1,99	0,80		
	Üniversite	10	2,32	0,89		
	Lisansüstü	9	2,30	0,74		
Psikoloji	İlköğretim	8	2,16	1,41	0,206	0,892
	Lise	31	2,17	1,03		
	Üniversite	10	2,25	0,95		
	Lisansüstü	9	2,27	0,84		
Yardım ve Sağlık	İlköğretim	8	3,54	1,19	1,059	0,368
	Lise	31	2,96	1,01		
	Üniversite	10	2,93	0,95		
	Lisansüstü	9	2,85	0,94		
YAŞLILIK A BAKIŞ	İlköğretim	8	2,81	0,77	0,895	0,445
	Lise	31	2,46	0,68		
	Üniversite	10	2,59	0,56		
	Lisansüstü	9	2,51	0,50		
DIŞA DÖNÜKLÜK	İlköğretim	8	13,63	2,83	0,098	0,961
	Lise	31	13,32	4,60		
	Üniversite	10	13,01	4,26		
	Lisansüstü	9	13,33	4,45		
DENETİM ODAĞI İNANCI	İlköğretim	8	11,25	2,05	0,721	0,541
	Lise	31	11,58	3,91		
	Üniversite	10	10,52	3,76		
	Lisansüstü	9	10,67	3,07		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 12: Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Ölçekler	Yaş grupları	N	\bar{x}	SS	F	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	20-25 yaş	71	3,08	0,99	1,471	0,224
	26-30 yaş	35	2,79	0,87		
	31-35 yaş	32	2,72	0,85		
	36-40 yaş	28	2,83	1,06		
Sosyal Hayat	20-25 yaş	71	2,26	0,81	0,909	0,438
	26-30 yaş	35	2,49	0,96		
	31-35 yaş	32	2,22	1,07		
	36-40 yaş	28	2,14	0,76		
Psikoloji	20-25 yaş	71	2,30	1,01	0,727	0,537
	26-30 yaş	35	2,34	1,11		
	31-35 yaş	32	2,16	0,83		
	36-40 yaş	28	2,02	0,83		
Yardım ve Sağlık	20-25 yaş	71	2,96	0,93	0,292	0,831
	26-30 yaş	35	3,02	0,94		
	31-35 yaş	32	3,01	1,12		
	36-40 yaş	28	2,81	0,97		
YAŞLILIK A BAKIŞ	20-25 yaş	71	2,62	0,59	0,974	0,407
	26-30 yaş	35	2,64	0,67		
	31-35 yaş	32	2,51	0,54		
	36-40 yaş	28	2,43	0,53		
DIŞA DÖNÜKLÜK	20-25 yaş	71	13,75	4,34	1,632	0,184
	26-30 yaş	35	12,37	3,96		
	31-35 yaş	32	12,13	4,23		
	36-40 yaş	28	13,68	4,30		
DENETİM ODAĞI İNANCI	20-25 yaş	71	11,30	3,69	1,040	0,376
	26-30 yaş	35	10,74	2,86		
	31-35 yaş	32	10,22	3,76		
	36-40 yaş	28	10,11	4,29		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 13: Ölçek Puanlarının Evde Yaşlı Birey Bulunma Durumuna Göre t Testi Sonuçları**

Ölçekler	Evde Yaşlı Birey	n	\bar{x}	SS	t	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	Yok	83	2,93	1,01	0,297	0,767
	Var	83	2,89	0,90		
Sosyal Hayat	Yok	83	2,21	0,83	-0,960	0,339
	Var	83	2,35	0,95		
Psikoloji	Yok	83	2,22	0,90	-0,120	0,905
	Var	83	2,24	1,04		
Yardım ve Sağlık	Yok	83	2,96	1,01	0,080	0,937
	Var	83	2,95	0,94		
YAŞLILIĞA BAKIŞ	Yok	83	2,56	0,61	-0,340	0,734
	Var	83	2,59	0,56		
DIŞA DÖNÜKLÜK	Yok	83	12,88	4,26	-0,764	0,446
	Var	83	13,39	4,27		
DENETİM ODAĞI İNANCI	Yok	83	10,88	3,57	0,381	0,704
	Var	83	10,66	3,76		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının evde yaşlı birey bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının evde yaşlı birey bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 14: Ölçek Puanlarının Evdeki Yaşlı Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Ölçekler	Evdeki Yaşlı Sayısı	N	\bar{x}	SS	F	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	1 yaşlı	34	2,75	0,87	1,083	0,344
	2 yaşlı	25	3,09	1,00		
	3 yaşlı	24	2,88	0,83		
Sosyal Hayat	1 yaşlı	34	2,34	0,96	0,122	0,885
	2 yaşlı	25	2,41	0,99		
	3 yaşlı	24	2,28	0,93		
Psikoloji	1 yaşlı	34	2,30	0,95	1,157	0,320
	2 yaşlı	25	1,99	0,86		
	3 yaşlı	24	2,42	1,30		
Yardım ve Sağlık	1 yaşlı	34	3,07	0,86	0,928	0,399
	2 yaşlı	25	3,00	1,16		
	3 yaşlı	24	2,74	0,77		
YAŞLILIK A BAKIŞ	1 yaşlı	34	2,59	0,49	0,050	0,952
	2 yaşlı	25	2,61	0,57		
	3 yaşlı	24	2,56	0,66		
DIŞA DÖNÜKLÜK	1 yaşlı	34	12,74	4,29	0,681	0,509
	2 yaşlı	25	13,72	3,66		
	3 yaşlı	24	13,96	4,86		
DENETİM ODAĞI İNANCI	1 yaşlı	34	10,71	3,02	0,026	0,974
	2 yaşlı	25	10,52	4,45		
	3 yaşlı	24	10,75	4,06		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının evdeki yaşlı sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının evdeki yaşlı sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 15: Ölçek Puanlarının Yaşlı Bireyleri Ziyaret Etme Sıklığına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Ölçekler	Yaşlı bireyleri ziyaret sıklığı	N	\bar{x}	SS	F	P
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	Hiç	81	2,96	1,00	0,192	0,902
	3 aydan daha uzun sürede	17	2,80	0,76		
	Birkaç haftada bir	36	2,89	0,99		
	Her gün	32	2,85	0,94		
Sosyal Hayat	Hiç	81	2,23	0,82	0,385	0,764
	3 aydan daha uzun sürede	17	2,45	1,03		
	Birkaç haftada bir	36	2,23	0,95		
	Her gün	32	2,35	0,93		
Psikoloji	Hiç	81	2,27	0,95	1,875	0,136
	3 aydan daha uzun sürede	17	2,45	1,00		
	Birkaç haftada bir	36	2,35	1,17		
	Her gün	32	1,89	0,67		
Yardım ve Sağlık	Hiç	81	3,01	0,99	0,151	0,929
	3 aydan daha uzun sürede	17	2,94	0,97		
	Birkaç haftada bir	36	2,89	0,97		
	Her gün	32	2,92	0,98		
YAŞLILIK A BAKIŞ	Hiç	81	2,59	0,59	0,370	0,775
	3 aydan daha uzun sürede	17	2,65	0,58		
	Birkaç haftada bir	36	2,58	0,62		
	Her gün	32	2,48	0,55		
DIŞA DÖNÜKLÜK	Hiç	81	12,68	4,18	1,016	0,387
	3 aydan daha uzun sürede	17	12,53	3,30		
	Birkaç haftada bir	36	13,81	4,18		
	Her gün	32	13,84	4,95		
DENETİM ODAĞI İNANCI	Hiç	81	10,91	3,55	0,152	0,929
	3 aydan daha uzun sürede	17	10,47	3,57		
	Birkaç haftada bir	36	10,50	4,05		
	Her gün	32	10,88	3,65		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının yaşlı bireyleri ziyaret etme sıklığına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük ve Denetim Odağı puanlarının yaşlı bireyleri ziyaret etme sıklığına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 16: Ölçek Puanlarının Aile Tipine Göre t Testi Sonuçları**

Ölçekler	Aile tipi	N	\bar{x}	SS	t	p
Öğrenme ve Beceri Geliştirme	Çekirdek aile	133	2,93	0,97	0,477	0,634
	Geniş aile	33	2,84	0,92		
Sosyal Hayat	Çekirdek aile	133	2,26	0,85	-0,536	0,593
	Geniş aile	33	2,35	1,05		
Psikoloji	Çekirdek aile	133	2,26	0,98	0,837	0,404
	Geniş aile	33	2,11	0,92		
Yardım ve Sağlık	Çekirdek aile	133	2,92	0,96	-1,012	0,313
	Geniş aile	33	3,11	1,04		
YAŞLILIĞA BAKIŞ	Çekirdek aile	133	2,57	0,56	-0,037	0,970
	Geniş aile	33	2,57	0,69		
DIŞA DÖNÜKLÜK	Çekirdek aile	133	12,81	4,43	-2,371	0,021
	Geniş aile	33	14,42	3,22		
DENETİM ODAĞI İNANCI	Çekirdek aile	133	10,92	3,64	1,035	0,302
	Geniş aile	33	10,18	3,73		

Yaşlılığa Bakış Açısı Soru Formu ve alt boyut puanlarının aile tipine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Dışa Dönüklük puanlarının aile tipine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=-2,371$; $p<0,05$). Geniş ailede bulunan katılımcıların dışa dönüklük puanları ($14,42\pm 3,22$), çekirdek ailede bulunan katılımcıların puanlarından ($12,81\pm 4,43$) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Geniş ailede yaşayan katılımcılar, çekirdek ailede yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha fazla dışa dönüktür.

Denetim Odağı puanlarının aile tipine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

• **TABLO 17: Ölçekler Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları**

		1	2	3
1-YAŞLILIĞA BAKIŞ AÇISI	R	1	0,034	-0,73
	P		0,664	0,352
	N		166	166
2-DIŞA DÖNÜKLÜK	R	0,034	1	-
	P	0,664		0,224
	N	166		166
3-DENETİM ODAĞI İNANCI	r	-0,73	-0,095	1
	p	0,352	0,224	
	N	166	166	

Yaşlılığa bakış açısı ile dışa dönüklük arasında ($r=0,034$) ve yaşlılığa bakış açısı ile denetim odağı inancı arasında ($r=-0,073$) anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

IV. BÖLÜM

1. Tartışma

Kadın ve erkek arasında cinsiyetten kaynaklı olarak olaylara bakış açıları değişiklik gösterebilmektedir. İki cinsiyet de hayat içindeki bir çok boyuta birbirinden farklı bakabilmekte ve yorumlayıp, ele alabilmektedir. Bu durum siyasi yaşama bakıştan topluma bakışa kadar farklı birçok alanda kendini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarından biri yaşlılıktaki sosyal hayat boyutuna erkek genç katılımcıların, kadın genç katılımcılara oranla daha pozitif bir bakış açısına sahip olmasıdır.

Cinsiyet faktöründen kaynaklı bakış açılarındaki değişim birçok noktada görülebilmektedir.

Hemşirelik Yüksekokulu dergisinde yayımlanan Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin yaptığı “Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları” adlı araştırmanın sonucuna göre çalışma yaşamı ve toplumsal yaşamla ilgili görüşlerde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Erkek öğrencilerin kadının çalışma hayatına katılımına dair görüşlerinde cinsiyet ayrımcılığı yaptıkları saptanmıştır. Bu araştırma 236 öğrenciye uygulanmıştır. Ele alınan boyutlarda erkeklerin daha geleneksel bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür (Vefikuluçay ve Ark., 2007).

Cinsiyet rollerine ilişkin bakış açısını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmadan da görüldüğü üzere cinsiyet faktörleri duruma olan bakış açısını değiştirebilmektedir.

Yaşlılıktaki sosyal hayat boyutuna olan bu bakış açısı farklılığında erkeklerin daha olumlu görmesinin bir sebebi olarak genç erkek katılımcıların yaşlılıktaki sosyal hayat boyutuna bakarken kendi cinsiyetini ele aldığı ve böylelikle yaşlı erkek bireylerin sosyal hayatlarını yorumladığı düşünülmektedir. Aynı şekilde genç kadın katılımcıların da yaşlılıktaki sosyal hayat boyutuna bakarken kendi cinsiyetlerinden yola çıkarak yaşlı kadın bireyleri yorumladığı düşünülmektedir. İki cinsiyet grubu da yaşlılıkla ilgili bakış açılarını kendi gelecekte olacakları yaşlı grubu içerisinde almış olabilir.

Genç kadın katılımcı yaşlı bir bireyi ele alacağı zaman, kültürel yapının getirisi olarak, kadının ev yaşamında daha fazla vakit geçirdiğini, evin sorumluluklarının kadın cinsiyetinde olduğunu görerek ileride yaşlı bir kadın bireyin de ev hayatının sorumluluklarından kaynaklı olarak sosyal hayatının çok fazla olamayacağını düşünmekte olabilir. Erkek genç katılımcılarda ise kahvehane kültürünün olması ve çarşı işlerine erkek cinsiyetinin bakması sebebiyle kendi yaşlılığını bununla bağdaştırarak erkek yaşlı bireyin sosyal hayatının ve dışarıyla olan ilişkisinin devam edeceği düşüncesi gelişmiş olabilir.

Kahvehaneler Türk toplumunun önemli bir yapısını oluşturmaktadır. Erkeklerin bir araya gelerek sosyalleştikleri ve gündemdeki haberleri aldıkları bu mekanlar çok eski tarihlere dayanmaktadır. Ortaylı (1983)'e göre kahvehaneler tarih boyunca bireylerin duygularını paylaştığı mekanlar olmuştur.

Araştırmaya göre eskiden genel kültür aktarımı amaçlı oluşturulan bu mekanlar şimdi boş zamanların değerlendirilmesi için erkeklerce tercih edilmektedir. (Ulusoy, 2011:168)

Cinsiyetlere özgün değişimde etkin olan bir diğer durum da hormon faktörleri etkenlerdir. Hormonların etkisine maruz kalan beyin yapısı, doğumdan önce cinsiyet farklılaşmasını oluşturur. İnsan hayatı içerisinde hormon faktörünün kimlik şekillenmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Beyin yapısının cinsiyete

göre şekillendiğini belirten Moir ve Jessel (2002:35-37) cinsiyetler arasındaki davranım ve tutumlar arasındaki farklılıkları da hormon yapılarıyla açıklamaktadırlar. Doğumda oluşan bu değişimler sonucu bireyin cinsiyet kategorisine göre algılama, ele alma, anlamlandırıp, sonuçlandırma ve bunların doğrultusunda eyleme geçtiğini düşünmektedirler.

Aynı şekilde Paglia (2004:13-25) davranışların cinsiyetten etkilenerek oluştuğunu ve şekillendiğini öne sürmektedir. Paglia bu önerisinde hem toplumun etkisini hem de doğuştan gelen cinsiyet kategorileşmesinin sonuçlarını ele almıştır. Yine de baskın kısmı cinsiyet faktörünün bireye verdiği hormon etkenleri olduğu yönündedir.

Bununla birlikte kadın ve erkekte psikolojik açıdan da değişiklikler bulunmaktadır. Cinsler arası bir farklılaşmayı psikolojik anlamda ele alan Mudd (2002:59), cinsiyetler arasında zihinsel ve ruhsal anlamda farklılıklar bulunduğuna işaret etmektedir. Bu durum hedef, arzu vb. durumlar gibi psikolojik dünyaları içerisinde de özgünlük göstermekte ve bunun sonucunda farklı tavırlar sergilenmektedir.

Kadın cinsiyeti ilişkilerinde daha duygusal yaklaşım sergilerken, erkek cinsiyeti daha çok ihtiyaçlar üzerine yoğunlaşmaktadır.

Gerçekte cinsiyetler arasında farklılıklar ve özgünlükler vardır. Ancak tek başına biyolojik, psikolojik veya fizyolojik olarak ele almak, durumu açıklamak için yetersizdir. Zira öğrenilmişliğin ve çevre etkenlerinin dâhil olduğu kültürel ve sosyolojik faktörler de bu durumu etkileyen önemli hususlardır.

Cinsiyetlere has bazı değişiklikler olsa dahi, kültür, bireylerin cinsiyetlere yönelik düşüncelerini ve tutumlarını yönlendiren ana boyuttur. Ancak kültürün iki cinsiyet için de belirlendiği rol ve modeller süreç içerisinde değişebilmektedir.

Genel olarak toplumun yapısı, insan iletişimini kapsayan geniş bir sistem görüntüsüne sahip olsa da bireyin yaşamındaki ilişkiler, bu yapı içerisinde kategorilere ayrılmıştır. Bireyler kendilerini ellerinde olanlar ve olmayanlarla herkesten değişik olarak algılar. Bu algılamaların sonucunda da kendini bir alana koyar. Dini boyut, kültürel boyut, medeni durum boyutu vb. birçok boyutun iç içe geçtiği bu yapının, içinde barındırdığı bir başka boyutu ise cinsiyettir. Kişinin kadın veya erkek olarak kategorileştirilmesine dayanan bu olgu şahsa yönelik toplumsal algılamaları, değer yargılarını ve rollerini şekillendiren ve beklentileri oluşturan çok

önemli bir kategoridir. Bireyin toplumsal beklentilere tamamen kayıtsız kalması mümkün değildir.

Bu doğrultuda, iki cinsiyet grubunda da kendine has tutum ve davranışlar bulunmaktadır.

Bununla birlikte kültürel yapının gereksinimlerine bakıldığında kadına ve erkeğe farklı anlamlar ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Hatta bu durumu ele alan “Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına yönelik toplumsal Cinsiyet Rollerini” adlı araştırmada kadının eş ve annelik rollerinin öne çıkarıldığı görülmüştür. “Erkek iş başında, kadın aş başında belli olur.” ve benzeri atasözleri ile kadın ve erkeğin hayat içerisindeki görevleri sonucu, gün içinde zaman geçirecekleri mekan da belirlenmiştir. Erkek eve para getirmek için dışarıda, kadın aş için mutfaktadır. Atasözleri, kültürün geçmişten günümüze gelen yansımalarından bir parçadır (Günindi Ersöz, 2010).

Kültür yapısı davranışlarda o kadar etkilidir ki Lupton (2002:89-98)’in de bahsettiği üzere duygusal karakter yapısı dahi kültürün yönlendirmesi sonucu paylaştırılmıştır. Örneğin kadınların duygusal oldukları erkeklerin ağlamadıkları toplumsal yönlendirme ile kadın daha duygusal davranmaya, erkek dik durmaya itilmiştir. Bu da davranışın toplumun beklentisi noktasında da şekillenebileceğini gösterebilir.

Ayrıca Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların erkeklere oranla aile değerlerine daha çok önem verdikleri görülmektedir. Aslında bu durumun, toplumun cinsiyet kategorilerine yönelik beklentisiyle bağlantılı olduğu görülmüştür.

Yine atasözlerin de anlaşıldığı üzere “Yuvayı dışı kuş yapar.” algısı kadının aile kurumunun sorumluluğunu alan bir kategoride olduğu ve bu hususta elinden geleni yapması gerektiğini belli eder. Bu da aile faktörü için kadını daha ziyade ev hayatına yönlendirmektedir. Ayrıca çocuğunu evde bırakan ve çalışan bir kadın suçlu görülebilir ve esas vazifesinin annelik olduğu düşünülür (Günindi Ersöz, 2010). Bir noktada kadın annelik rolünü toplumun istediği şekilde oynamaktadır.

Tüm bunları ele aldığımızda kadının ve erkeğin var olan kültürel yapının kendi cinsiyetlerine atfettikleri rol gereği davranış sergiledikleri için, kadın cinsiyeti daha fazla evle meşgul olmakta ve erkek cinsiyeti daha fazla ev dışı işlerle ilgilenmektedir. Bu sayede cinsiyetler arası yaşlılığın sosyal hayat boyutundaki farklılığı açıkladığı düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise yaşlılıktaki yardımcı sağlık boyutuna bekar genç bireylerin evli genç bireylere oranla daha olumlu bir bakış açısına sahip olmasıdır.

Bu sonucun Türkiye'deki evlilik kurumu ve aile yapısı ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye'nin son dönemlerdeki aile yapısı, gelişen diğer ülkelerdeki aile yapısı gibi geniş aile tipinden çekirdek aile tipine dönüşmektedir.

1950 'li yıllarda Türkiye'nin kalkınma süreci başlamış ve bu süreçten aile yapıları da etkilenmiştir. Endüstriyel üretim artmış, teknolojik aletlerle tarıma yönelik gelişim başlamıştır. Aynı zamanda kırdan kente göç artmıştır. Duben ve Bahar'ın İstanbul'da yaptıkları araştırmaya göre İstanbul'da yaşayan aile tipinin çoğunluğu çekirdek aile iken geniş aile yapısı gelir düzeyi yüksek kesimlerde görülmektedir (1996). Ayrıca sonradan yapılan başka bir araştırmaya göre Türkiye'deki tüm ailelerin %70'den fazlası çekirdek tipi aile yapısındadır.

Kandiyoti'ye göre aileler çekirdek tipi aile olarak farklı yerleşim merkezlerinde yaşasalar dahi, geniş aile tipi hala Türk kültürünün önemli bir yapısıdır (1988:278). Yani aileler işlevsel olarak geniş aile tipindedirler.

Çiftlerin kendi anne, babaları ve akrabaları aile ilişkilerinde destekleyici bir faktör olabileceği gibi stres kaynağı da olabiliyor. Aile büyükleri ve akrabalarla kurulan iyi bir iletişim, çiftin veya çekirdek aile yapısının daha güçlü olmasını, yalnız kalmamasına olanak sağlayabiliyor. Bununla birlikte sorumluluk alanı da, aile fertlerinin sayısı da artmaktadır.

2014 Yılında yapılan araştırma çekirdek tipi görünümlü aile yapısındaki kişilerin %31'inin evinde yaşlı birey bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmada gençlerin çoğunun yaşlılığa dair boyutlarda olumsuz yönde baktıkları görülmüştür. Bu boyutlardan yardım ve sağlık ile ilgili kısma dâir bakış açısının negatif olma sebebi gençlerin çevresinde gözlemlediği yaşlı bireylerden etkilenmesine bağlı olabileceği düşünülmektedir. Radyo, televizyon ve sosyal medya gibi alanların da bu duruma etki sağlayabileceği belirtilmiştir (Tamer, 2014).

Bu çalışmamızda ise gençlerin yaşlılığa bakış açısının daha olumlu olduğu görülmüştür. Tamer'in de belirttiği gibi bu durum sosyal medya alanlarında yayımlanan daha olumlu yaklaşım ve paylaşımlardan kaynaklı olabilir.

Medeni durum faktörünün etkilerinin, engelli bireylere bakış açısını ele alan bir çalışmadan çıkan sonuçlarda evli bireylerin bekar bireylere oranla daha olumsuz baktığı görülmüştür. Evli birey engelli bireyi acıman veya dışlanan olarak tanımlarken, bekar bireyler mücadeleci olarak tanımlamaktadır (Burcu, 2006).

Bireylerin tanımlamaları kendi çevrelerindeki gözlemlerine dayanabilmektedir. Bekar bireyler kendi sorumluluklarının dışında sorumluluk sahibi değilken, evli bireyler aile içindekilerinin de sorumluluğunu almaktadır. Bu da evli bireyin, bekar bireye oranla hayata daha ciddi bir bakış açısıyla bakmasını desteklemektedir.

Hatta bu durumu ele alan araştırmacıların kariyer yönetimine olan etkisinden elde ettikleri sonuç; evli bireylerin bekarlara oranla daha fazla sorumluluk hissetmesinden kaynaklı daha çok strese girdikleridir (Gümüştekin ve Gültekin, 2009). Bu da evli bireylerin olaya daha olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşmalarına sebebiyet verebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise; bekar genç bireylerin dışa dönük kişilik yapısını evli genç bireylere oranla ön plana daha fazla çıkarmasıdır.

Kişilik ve içe dönük - dışa dönük kişilik yapısının açıklamasını yaptığımız literatür kısmında da görüldüğü üzere bireylerde içe dönüklük ve dışa dönüklük bulunmaktadır. Bu yapıların bir tarafı diğer kısma kıyasla daha baskın olmaktadır.

Her insanda hem içe dönüklük hem de dışa dönüklük bir bütün olarak bulunur. Ancak hayatının çoğunluğunda bu alanların bir tarafını daha yoğun yaşar. Yani bireyin içe dönük yapısı daha baskın ise iç içe dönük tarzda davranışları daha çok sergileyecektir.

İçe dönük ve dışa dönük yapının duruma, zamana ve koşullara göre çıkış türü değişebilmektedir. Birey her yerde her zaman için dışa dönük davranışlar sergileyemeyeceği gibi, her zaman içe dönük de olmayacaktır.

Kişilik, kavram olarak birçok araştırmacının ve araştırmanın konusu olmuştur. Yıllardır merak ve ilgi alanı olan bu kavramın sabit ve tek bir kişilik tipi olarak karşılığı olamamıştır. Araştırmacılar kişiliğin bir ucundan tutarak ele almış ve herkes farklı bir noktayı açıklamaya çalışmıştır.

İnsan çok karmaşık bir yapıda olduğu gibi değişken bir dış uyarıma içindedir. Bu sebeplerden dolayı anlamak, tanımlamak ve tanımakla ilgili çok fazla üzerinde

durulmuştur. Bu tanıma çabası içerisinde kişilik kavramı ve özellikleri önemli bir faktör olmuştur.

Kişilik; bireyin tüm ilgilerini, becerilerini, tutumlarını, konuşma yapısını, giyim tarzını, fiziksel değişikliklerini, iletişimle ilgili kabiliyetlerini, dışarı verdiği tepkilerini, alışkanlıklarını ve beden dillerini kapsayan, bireyin tüm özelliklerini tanımlayan çok geniş bir kavramdır. (Hogan vd., 1996:470: Zweig ve Webster, 2004:1693)

Kişilik ve huy aynı kavramlar değildir. Ancak çoğu zaman birbiriyle karıştırılabilmektedir. Huy, biyolojik faktörler ile bireye kalıtım yoluyla geçmekte ve bununla beraber yaşamı süresince değişmemekte veya çok az değişime uğramaktadır. Kişilik ise huyun üstüne sonradan eklenmiş bir karakterdir. Yani genetik faktör olan huy ile karakterin birleşimi bize kişiliği vermektedir. (Akiskal ve ark. 1983)

Kişiliğin bir yönünü ele alan içe ve dışa dönük kişilik yapısına dair birçok eleştiri bulunmaktadır. Karmaşık bir yapı olan kişiliğin basit iki uca dayandırılarak açıklanması araştırmacılar için yetersiz bulunmaktadır. Tüm bu eleştirilere rağmen yıllardır aktif olarak kullanılan ve ele alınan bir modeldir.

Yabancı literatürdeki karşılığı “person” olan kişilik; tiyatro oyuncularının yüzlerine taktığı maskelerden gelmektedir ve bu maskeler zamana, mekana ve duruma göre kısa süreli değişiklikler gösterebilmektedir.

Tipik bir dışa dönük kişilik yapısını Eysenck, sosyal, eğlenceli, çevreden ve toplumda olmaktan hoşlanan, dürtüsel, rahat, pozitif, çabuk sinirlenip çabuk yatışan ve çok arkadaşı olan ancak her zaman için güvenilir olamayabilen bireyler olarak tanımlarken, içe dönük kişilik yapısını çekingen, sessiz, daha çok okumaya ve yalnız kalmaya düşkün, yakınları dışındakilere ilgi göstermeyen, plan ve program yapan, hayatı ciddiye alan, düzenli ve duygularını kontrol eden, güvenilir, negatif düşünen ve ahlâki değerlere önem veren bireyler olarak ele almaktadır. (Koç, 1994)

Elbette ki dışa dönüklük yönü ağır basan bir bireyin bu özelliklere sahip olacağını düşünsek de zaman zaman, duruma göre içe dönük davranışlar da sergileyebilir.

Örneğin sevdiği bir yakınını kaybeden dışa dönük yönü ağır basan birey, yalnız kalma, durgunluk vb. davranışlar da sergileyebilir.

Araştırma sonucuna göre bekar bireyler evli bireylere oranla daha dışa dönük bulunmuştur. Bu sonuç bekar bireyin evli bireye oranla daha fazla dışa dönük davranışlar sergilemesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Rekreatif spor etkinliklerine katılımı araştıran bir çalışmada bekar bireylerin evli bireylere oranla daha fazla yönelimleri olduğunu göstermiştir. Çalışmaya göre rekreatif spor etkinliklerine katılma durumu ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal bir faaliyet olarak rekreatif spor etkinliklerine evli bireylerin bekarlara oranla daha az katılmalarından sosyal hayatlarının bekar bireylere oranla daha az aktif olduğu düşünülebilir. (Ardahan, 2012)

Ayrıca halk eğitim merkezlerindeki kurslara katılan bayan kursiyerlerin üzerinde yapılan bir araştırmaya göre kursa giden katılımcıların %68.8'inin bekar, %29.4'ünün evli olduğu sonucu çıkmıştır. Bu da sadece sporsal faaliyetler noktasında değil başka sosyal alanlarda da evli bireylerin bekarlara oranla katılımının düşük olduğunu düşündürmektedir.

(Ada, 2003)

Dışa dönük davranışların neler olduğunu önceden ele almıştık. Bu duruma bakıldığında sosyal açıdan daha aktif olan bir bireyin, yani daha dışa dönük davranışlar sergileyen bireyin bu durumunun evlilik sonrasında azaldığı düşünülebilir.

Ayrıca ie dönük davranışlar sergileyen bir bireyin evlilik sonrası daha ie dönük davranışlar ile ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Bu ıkarımlar incelendiğinde bekar bireylerin evli bireylere oranla daha dışa dönük davranışlar sergilediği anlaşılabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise; geniş ailedeki geniş bireylerin, çekirdek tipi ailedeki geniş bireylere oranla daha dışa dönük olduklarıdır.

Bu durumu bir önceki araştırma sonucumuzda olduğu gibi bireyin daha dışa dönük davranışlar sergilediği yönünde ele alabiliriz.

Geniş aile yapısının bireylere sağladığı en büyük avantajlardan birisi çiftlerin çocukları varsa dadı ihtiyacı olmadan, aile içindeki bireylere bırakarak, sosyal yaşam, iş ve kendi bakımlarına zaman ayırabilecek olmalarıdır.

Batı lkelerinde aile tipleri çoğunlukla çekirdek aile şeklinindedir. Bu durum da dadılık mesleğini geliştirmiş ve kültürün içine yerleşmesini sağlamıştır.

Türk kültüründe ise hala geniş aile yapısı olmakla birlikte, çekirdek ailelerin yanında yine aile büyükleri olmakta ve ücretsiz olarak torunlarına bakabilmektedirler. Yani daha önce de bahsettiğimiz gibi çekirdek tipi aile görünümü de olsa ve haneler ayrı da olsa, işlevde geniş aile tipi uygulanmaktadır.

Aluş'un da ifade ettiği gibi Türkiye'de aile yapısı üç farklı aşamadan geçmiş ve günümüzdeki durumuna gelmiştir. "İslam ncesi Türk Dönemi", "İslam Dönemi" ve "Modern Zaman" olarak üç aşamaya ayrılmış bu süreçlerden Türkiye aile yapısı, modern aile şeklinde bir değişime uğramış da olsa yurdun birçok bölgesinde geniş aile yapısı bulunmakta ve çekirdek aile yapılarının içinde geleneksel özellikler barındırmaktadır. alışan bir anne, çocuklarını kendi ebeveynlerine bırakarak iş ve aile hayatını devam ettirmekte, hatta akşamları ebeveynleri ile yemek yemektedir. 1972 yılındaki aile yapısıyla 2006 yılındaki aile yapısının kıyaslanmasında geniş ailenin çekirdek aileye göre azaldığı görülüyor. Ancak araştırma sonucuna göre aile büyüklerinin, çekirdek ailenin içinde yaşamıyor olsa bile, ocuk bakımı ve benzeri noktalarda aile içinde etkin olduğu grlmştir. (Aluş, 2015: 3-8)

Bu sebeplerden dolayı da çekirdek tipi ailedeki ge bireye oranla geniş ailedeki ge bireyin daha dışa dönük davranışlar sergileme imkanına sahip olduğu düşünülebilir.

2. neriler

Araştırma 166 kişilik bir grup üzerinde incelenmiştir. Katılan kişilerin memleket durumları farklı olsa da hepsi İstanbul'da ikamet eden bireylerden oluşmaktadır. Araştırma bu sayede birçok şehrin insanını ele almış olsa bile İstanbul içerisinde asimilasyona uğrama durumları da göz önüne alınarak farklı şehirlerde ikamet eden kişiler üzerinde yeniden incelenmesinde fayda vardır.

İstatistiksel analiz için 166 kişi yeterlidir. Ancak kitlenin genişlemesi araştırmanın sonuçlarının doğruya daha yakın olmasını sağlayacaktır. Bu sebeple daha geniş bir grup üzerinde araştırmanın yeniden yapılmasında fayda vardır.

Araştırmanın sonucuna göre yaşlılığa bakış açısının olumlu olduğu söylenebilir. Ancak bu sonuç 2016 yılını baz almakta olup, kuşak değişiminin, teknolojinin hızlanması sebebiyle belirli aralıklarla yeniden tekrarlanmasında fayda olacaktır.

Araştırmada demografik bilgilerden bireylerin maddi imkanları, memleketleri ve meslekleri ele alınamamıştır. Bu faktörlerin bakış açısı noktasında bir değişikliğe sebebiyet verip vermediğini görmek adına, bahsettiğiniz bilgilerinde alınarak araştırmanın genişletilmesinde fayda vardır.

Araştırmada kullanılan kişilik leklerinin güvenirlik ve geçerlikleri uygun olsa farklı kişilik yapılarını da ele alan ölçeklerle yeniden araştırma yapılabilir ve bakış açısındaki değişimler ele alınabilir.

Ayrıca bu araştırmada ge bireylerin yaşlıya olan bakış açısı ele alınmıştır. Yaşlı bireylerin yaşlılığı algılama biçimine dair elimizde bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple yaşlı bireyin de bulunduğu dönemi nasıl algıladığı incelenebilir.

Bununla birlikte araştırmada ölçüm için araştırmacı tarafından hazırlanan soru formu ile ele alınmıştır. Soru formunun geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılsa da daha geniş kitle içerinde soru formu ele alınarak yeniden değerlendirilmesinde fayda vardır. Ayrıca bir sonraki araştırmacı bu soru formunu ölçek haline getirmek için sadece soru formun üzerine bir ölçek çalışması yapabilir. Bu da bir sonraki yaşlılığa bakış açısıyla ilgili araştırmalara yardımcı olacak bir ölçek olmasıyla bilime ışık tutabilir.

Ayrıca bu araştırma eşit sayıda çekirdek ve geniş aile yapısına sahip bireyler seçilerek, bu bireylerin işlevsellikte de çekirdek olması şartı sağlanarak çekirdek aile ile geniş aile arasındaki fark yeniden incelenebilir. Bunun için ön bilgi formu yapılarak bireylerden çekirdek aile olmasının dışında çekirdek aile işlevini koruyup korumadığı incelenebilir ve bu kişilerden çekirdek aileyi işlevde de yaşayanlar geniş aile ile kıyaslanabilir.

Ayrıca araştırmanın daha olumlu bir sonuç alma sebebi olarak sosyal medyanın bu duruma etkisi ve ne dere etkili olduğu araştırılabilir.

Bununla beraber benzer konuyu niceliksel haliyle ele almak farklı bir bakış açısı sağlayacaktır. Ayrıntılı ve niceliksel bir araştırmada farklı sonuçlar alınıp alınmadığı, kişilerin doğal yaşamında da ankete belirttikleri ifadeler ölçüsünde bir tutum sergileyip sergilemediği incelenebilir. Bu araştırmaya gözlem ile katkılar da bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. (2003). Halk Eğitim Merkezlerindeki Kurslara Katılan Bayan Kursiyerlerin Çevre Ve İnsan Sağlığı İle İlgili Uygulamalarının Saptanması. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 1-12.
- Aluş, Y. (2015). Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirmesi. PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (1).
- Arknaç, S. A. (1999). Genç Ve Yaşlı Yetişkinlerde Yaş Stereotipleri. Tecrübî Psikoloji Çalışmaları.
- Ardahan, F.(2013). Bireyleri Rekreatif Spor Etkinliklerine Motive Eden Faktörlerin Remm Ölçeğini Kullanarak Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği. Pamukkale Journal of Sport Sciences, 4 (2), 1-15.
- Akiskal, HS, Hirschfeld MA, Yerevanian BI. (1983). The relationship of personality to affective disorders. Arch Gen Psychiatry, 40, 801-810.
- Aşkun Çelik D., Telman, N. (2013) Endüstri/ Örgüt Psikolojisi Alanında Kullanılan Ölçekler El Kitabı, Nobel Yayınları: Ss 63-74.
- Aydın, A., Sayılan A. (2014). Aktif Yaşlanma ile Yaşam Boyu Öğrenme Arasındaki İlişkiye Teorik Bir Bakış. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi International Journal of Social and Economic Sciences, 4 (2), 76-81.
- Aydın, O. (2000). Davranış Bilimlerine Giriş. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aslan. O. Ve Ark. (2009). Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Bilimin Doğası Hakkındaki Görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (3), 1-8
- Akgül Gök, F. (2013). Evli Kadın Ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları.
- Bayram, N. (2010). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş. Ezgi Kitabevi. Bursa.
- Beğer, T., Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Geriatri Bilim Dalı, 25, 1-3
- Birren, J.E. (1982) The Psychology of Aging, Prentice Hall, Inc. New Jersey

- Başol, G., Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Burcu, E. (2006). *Türkiye'deki Engelli Bireylere İlişkin Kültürel Tanımlamalar: Ankara Örneği*.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (14. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi.
- Cangöz, B. (2003). Yaşlı İmajı Üzerine Bir Değerlendirme. *Geriatry 6* (1), 45.
- Duyar, İ. Ve Ark. (2008). *Geriatry 1: Gerontolojinin Temelleri*. Ankara: TGV; 9-19.
- Duben, A., & Behar, C. (1996). *İstanbul Haneleri: Evlilik, Aile ve Doğurganlık; 1880-1940*. İletişim Yayınları.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. *Fırat University Journal of Social Science*. 19 (2), 209-230.
- Eren, Gümüştekin G., Gültekin, F. (2009). Stres Kaynaklarının Kariyer Yönetimine Etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23.
- Gözübüyük Tamer, M. (2014). Kuşaklararası Dayanışma Ve İşbirliği Çerçevesinde Gençlerin Yaşlı Ve Yaşlılık Algısının Değerlendirilmesi. *Toplum Bilimleri*, 8 (15).
- Günel, D. (2011). İşletmelerde Yıldırma Olgusu Ve Yıldırma Mağdurlarının Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (3), 37-65.
- Günindi Ersöz, A., (2010), *Türk Atasözler Ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini*.
- Hogan, R., Hogan, J., & Roberts, B. W. (1996). Personality Measurement and Employment Decisions: Questions and Answers. *American Psychologist*, 51, 469-477.
- Kandiyoti, D. (1982), *Kadınlarda Psiko-Sosyal Değişim Kuşaklar Arasında Bir Karşılaştırma, Türk Toplumunda Kadın*, Ekin Yayınları.
- Koç, Ş.(1994). *Spor Psikolojisine Giriş*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Kurşunoğlu, A. ve Ark., (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 101-115.

- MEB. (2011). Aile ve Tüketici Hizmetleri: Yaşlılık Süreci, Ankara.
- Moir, A., Jessel, D. (2002). Beyin ve Cinsiyet, İstanbul, Pencere Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1983). İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, İstanbul: Hil Yayınları.
- Özkan, Ö. (2013). İnternet Kullanımıyla İlgili Değişkenlerin Cinsiyet, Kişilik Özellikleri, Yaşam Doyumu ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi.
- Paglia, Camile. (2004), Cinsel Kimlikler, Ankara, Epos Yay.
- Sardon JP. (2006). Recent demographic trends in the developed countries. Population, 61, 197-266.
- Saracaloğlu, S., Yılmaz, S. (2011). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ile Denetim Odaklarının İncelenmesi. Elementary Education Online, 10(2), 468-478.
- Sayın A., Aslan S., (2005). Duygudurum Bozuklukları İle Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi. Türk Psikiyatri Dergisi, 16(4), 276-283
- Telman N., Özgeldi M., (2015) Aktif ve Akıllı Yaş Almanın İncelenmesi
- Telman N. (2015). Aktif ve Akıllı Yaşalma Projesi, Aklınla Çok Yaşa Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitapçığı: Ss 82-83.
- Toker, B. (2007). Demografik Değişkenlerin İş Tatminine Etkileri: İzmir'deki Beş Ve Dört Yıldızlı Otellere Yönelik Bir Uygulama, Doğu Üniversitesi Dergisi, 8 (1), 92-107.
- TÜİK Haber Bülteni: İstatistiklerle Yaşlılar. (2014), 18620.
- United Nations. (2009). Department of Economic and Social Affairs Population Division: World Population Ageing 1950-2050.
- Ulusoy K. (2011). Türk Toplum Hayatında Yaşatılan Kahve Ve Kahvehane Kültürü. Millî Folklor, 23 (89).
- Uzun N., Sağlam N. (2006). Orta Öğretim Öğrencileri İçin Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme Ve Geçerliliği. H.O. Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education). 30, 240-250.
- Vefikuluçay D. ve Ark. (2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 26-38.
- WHO. (2002). Active Ageing: A Policy Frame Work.
- Yapıcı, A., Kayıklık H. (2005). Dinsel Eğitimle Ön Yargı Ve Hoşgörüşlülük Arasındaki İlişkiler Üzerine Psikolojik Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (1).

- Yazıcı, H. (1997). Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Eysenck'in Kişilik Kuramına Dayalı Olarak Belirlenmesi.
- Yıldırım, H. (2013). Olgunluk: Yaşlanma Sanatı. Felsefe Taşı Düşüne Platformu.
- Zweig, D., Webster J. (2004). What are we Measuring? An Examination of the Relationships Between the Big-Five Personality Traits, Goal Orientation, and Performance Intentions. *Personality and Individual Differences*, 36: 1693-1708.

Ek1:

Sayın Katılımcı,

Bu anket Türkiye’deki gençlerin yaşlılığa olan bakış açının denetim odağı ile kişilik yapısına göre değişip değişmediğini araştırmaya yönelik yapılan yüksek lisans tezi araştırmasına veri toplamak amacıyla uygulanmaktadır. Bu araştırma çalışması akademik bir çalışmadır ve bilimsel yöntemler ile değerlendirilecektir.

Ankete katılımında gönüllülük gerekmektedir. Anketteki bilgiler gizli kalacaktır.

Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Danışman: Prof. Dr. Nursel TELMAN

Sümeyye ARSLAN

sumeyyesss@gmail.com

Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Endüstri ve Örgüt Psikolojisi Yüksek Lisans

Ek 2:

Demografik Bilgi Formu

Aşağıdaki formu size uygun olanı boş kısımlara “X” işaretleyerek doldurunuz.
Yalnızca bir cevap alanını işaretleyiniz.

Cinsiyet	Kadın				Erkek	
Medeni Durum	Evlü				Bekar	
Evlü ise çocuk sayısı	0	1	2	3	4	5 ve daha fazla
Eğitim durumu	İlköğretim			Yüksek Lisans		
	Lise			Doktora		
	Üniversite					
Çalışıyor musunuz?	Evet				Hayır	
Yukarıdaki soru evet ise Meslek						
Aylık Gelir	1000-2000		2000-3000		3000-4000	4000-üstü
Yaş	20-25		26-30		31-35	36-40
Memleket						
Ailede yaşayan yaşlı insan var mı? Evet ise aşağıdakileri cevaplayınız.	Evet ()				Hayır ()	
Ailede yaşayan yaşlı insan sayısı	0 ()	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ve daha fazla ()
Ailede yaşayan yaşlı birey ile görüşme sıklığı	Her gün		Haftada en az bir		Haftada en fazla bir	
	Ayda bir		3 ayda bir		Yılda bir veya iki	
Aile yapısı	Çekirdek aile		Geniş aile		Tek başına	

Ek 3:

Aşağıdaki ankette “kesinlikle katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde 5 sıralı şıklar bulunmaktadır. Okunulan her satır için anketi uygulayan kişiye en uygun gelen kısma “X” işareti koyarak tüm soruları eksiksiz cevaplanır. Cevaplandırma aşamasında size en uygun olanı seçmek için, çevrenize danışmadan ve kendi düşüncelerinize göre yapmanız rica olunur. Boş bir satır bırakmamaya özen gösteriniz. Yaşlılıkla ilgili cümleleri okuyarak size en yakın geleni işaretleyebilirsiniz. Yardımlarınız için Teşekkür ederiz.

		Kesinlikle katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	Öğrenme ve Beceri Geliştirme Boyutu					
1	Yaşlılık insanların yeni ilgi alanlarına yönelik bilgileri öğrendikleri ve uyguladıkları bir dönem olabilir.					
2	Yaşlılık insanın yeni bilgilere açık olmadığı bir dönemdir.					
3	Yaşlılık insanların üretkenliğinin sona erdiği bir dönemdir.					
4	Yaşlılık insanların yeni aletler üretilip kullandıkları bir dönemdir.					
5	Yaşlılık insanların teknolojiden anlamadıkları bir dönemdir.					
6	Yaşlılık ezber gerektiren işlerin yapılabileceği bir dönemdir.					
	Sosyal Hayat Boyutu					
1	Yaşlılık sosyal faaliyetlerin sınırlı hale geldiği bir dönemdir.					
2	Yaşlılık insanların yeni arkadaşlar ve yeni dostlar edindiği bir dönem olabilir.					
3	Yaşlılık ev dışı ortamlarda bulunmaktan zevk alınabilir bir dönemdir.					
4	Yaşlılık insanların kendi içlerine döndükleri bir dönemdir.					
5	Yaşlılık dostlarla iletişim kurmak ve sohbet etmek için uygun bir dönemdir.					
6	Yaşlılıkta insanlar sohbetleriyle genç insanları sıkabilirler.					
	Psikoloji Boyutu					
1	Yaşlılık insanların kendilerini yakınları için yük gibi hissettikleri bir dönemdir.					
2	Yaşlılık insanların kendilerini saygın hissettikleri bir dönemdir.					
3	Yaşlılık insanların kendilerini yalnız hissettikleri bir dönemdir.					
4	Yaşlılık insanların kendilerini deneyimli hissettikleri bir dönemdir.					
5	Yaşlılık insanların kaygı yaşamadıkları bir dönemdir.					
6	Yaşlılık insanların depresyona girdikleri bir dönemdir.					
	Yardım ve Sağlık Boyutu					
1	Yaşlılık insanların bir sürü hastalığa sahip oldukları bir dönemdir.					
2	Yaşlılık bir insanın aktif olduğu bir dönem olabilir.					
3	Yaşlılık insanların sağlıklı olmaya devam ettikleri bir dönem olabilir.					
4	Yaşlılık insanların kendi işlerini yapamayıp başkalarından yardım aldıkları bir dönemdir.					
5	Yaşlılık spor faaliyetlerinin yapılabileceği bir dönemdir.					
6	Yaşlılık insanların pasif oldukları bir dönemdir.					

Ek 4:

EYSENCK KİŞİLİK ENVANTERİ (QUESTIONNAİRE)

Lütfen soruya “EVET” veya “HAYIR” şeklinde cevap verin. “EVET” cevabı verecekseniz sorunun yanına büyük harflerle “E”, “HAYIR” cevabı verecekseniz sorunun yanına büyük harflerle “H” yazın. Cevapların doğrusu yanlış olmadığı gibi cevaplarınızı çabuk işaretleyin ve soruların kesin anlamı üzerinde fazla düşünmeyin. Lütfen her soruyu cevaplandırın.

SORULAR

- 1- Birçok değişik merakınız var mı?
- 2- Herhangi bir şeyi yapmadan önce durup bir kere enine boyuna düşünür müsünüz?
- 3- Ruh haliniz sık sık inişler çıkışlar gösterir mi?
- 4- Başkasının yaptığını bildiğiniz halde hayatınızda hiçbir şey için övgü kabullendiğiniz oldu mu?
- 5- Konuşkan bir insan mısınız?
- 6- Borç içinde olmak sizi endişelendirir mi?
- 7- Nedeni olmadığı halde kendinizi tam anlamında hiç son derece mutsuz hissettiğiniz oldu mu?
- 8- Kendi payınızdan fazlasını almak için hiç açgözlülük ettiğiniz oldu mu?
- 9- Geceleri evinizin kapısını, penceresini dikkatli bir şekilde kilitler misiniz?
- 10- Oldukça canlı bir kimse misiniz?
- 11- Bir çocuğu veya bir hayvanı acı çekerken görmek sizi alt üst eder mi ?
- 12- Yapmamanız gereken veya söylememeniz gereken olduğundan sık sık endişe duyar mısınız?
- 13- Bir şeyi yapacağınızı söylediğiniz zaman ortam ne kadar elverişsiz olsa bile verdiğiniz sözü tutar mısınız
- 14- Paraşütle atlamaktan hoşlanır mıydınız?
- 15- Canlı bir toplantının genellikle kendinizi, havasına kaptırır ve eğlenir misiniz?
- 16- Tedirgin bir kimse misiniz?
- 17- Kendi suçunuz olduğunu bildiğiniz halde bunu yapmaktan ötürü hiç başka birisini suçladınız mı?
- 18- Yeni kimselerden tanışmaktan hoşlanır mısınız?
- 19- Sigorta projelerinin iyi bir fikir olduğuna inanır mısınız?

- 20- Hisleriniz kolayca incinir mi ?
- 21- Bütün alışkanlıklarınız iyi ve arzu edilir bir cinsten mi ?
- 22- Sosyal olaylarda arka planda kalma temayülünde misiniz ?
- 23- Acayip veya tehlikeli etkileri olabilecek uyuşturucuları kullanabilir miydiniz ?
- 24- Sık sık taşıdığınızı hisseder misiniz ?
- 25- (Bir toplu iğne veya düğme olsa bile) hiç başkasına ait bir şeyi aldığınız oldu mu ?
- 26- Çok gezmeyi sever misiniz ?
- 27- Sevdiğiniz kimseleri incitmekten hoşlanır mısınız ?
- 28- Sık sık suçluluk duygusundan rahatsız olur musunuz ?
- 29- Bazen hiçbir şey bilmediğiniz şeyler hakkında konuşur musunuz ?
- 30- Okumayı, insanlarla tanışmaya tercih eder misiniz ?
- 31- Size kötülük etmek isteyen düşmanlarınız var mı ?
- 32- Kendinize sinirli bir kimse der misiniz?
- 33- Kaba davrandığınız zaman daima özür diler misiniz ?
- 34- Çok arkadaşınız var mı ?
- 35- Bazen başkalarını gerçekten incitebilecek (zarar verecek) şakalardan hoşlanır mısınız ?
- 36- Endişe eden biri misiniz ?
- 37- Çocukluğunuzda size söyleneni hiç itiraz etmeden derhal yapar mıydınız ?
- 38- Kendiniz için kaygısız diyebilir misiniz ?
- 39- Terbiyeli ve dürüst olmak sizin için önemli midir ?
- 40- Dehşet verici şeyler olabilir diye endişe duyar mısınız ?
- 41- Başkasına ait bir şeyi hiç kırdığınız veya kaybettiğiniz oldu mu ?
- 42- Yeni dostlar edinmek için genellikle ilk adımı siz mi atarsınız ?
- 43- İnsanlar size dertlerinden bahsettiği zaman ne hissettiklerini kolayca anlayabilir misiniz ?
- 44- Kendinize gergin veya çok sinirli bir insan diyebilir misiniz ?

- 45- Etrafta el altında kağıt sepeti bulunmadığı zaman lüzumsuz kağıtları yere atar mısınız ?
- 46- Başkaları ile beraber olduğunuz zaman genellikle sessiz misiniz ?
- 47- Evliliğin modasının geçmiş olduğuna ve onsuz olunabileceğine inanır mısınız ?
- 48- Bazı bazı kendinize karşı acıma hissi duyar mısınız ?
- 49- Bazen azıcık böbürlenir misiniz ?
- 50- Sönük bir toplantıya kolayca canlılık getirebilir misiniz ?
- 51- Dikkatli araba kullanan insanlar sizi rahatsız eder mi ?
- 52- Sağlığınız hakkında endişelenir misiniz ?
- 53- Herhangi bir kimse için hiç fena veya yakışsız şeyler söylediğiniz oldu mu ?
- 54- Arkadaşlarınıza şaka veya komik anlatmaktan hoşlanır mısınız ?
- 55- Bir çok şeyin tadı (lezzeti) size aynı gelir mi ?
- 56- Bazen somurtur musunuz ?
- 57- Çocukluğunuzda anne veya babanıza karşı yüzsüzlük ettiğiniz hiç oldu mu ?
- 58- İnsanlarla kaynaşmaktan hoşlanır mısınız ?
- 59- İşinizde hatalar olduğunu bilmek sizi endişelendirir mi ?
- 60- Uykusuzluk çekmekten şikayetçi misiniz ?
- 61- Yemekten önce daima temiz olmaya dikkat eder misiniz ?
- 62- İnsanlar sizinle konuşurken hemen daima bir hazır cevabınız bulunur mu ?
- 63- Randevu yerine vaktinden önce bulunmaktan hoşlanır mısınız ?
- 64- Sık sık sebepsiz yere kendiniz kayıtsız ve yorgun hissedersiniz mi ?
- 65- Oyun oynarken hiç hile yaptınız mı ?
- 66- Çabuk hareketi gerektiren şeylerden hoşlanır mısınız ?
- 67- Anneniz iyi bir kadın mıdır ? (mıydı)
- 68- Sık sık hayatın çok sıkıcı ve donuk olduğu hissine kapılır mısınız ?
- 69- Hiç kimseden yararlanmaya kalktığınız oldu mu ?
- 70- Sık sık zamanınızın elverdiğinden daha çok faaliyetlere katılır mısınız ?

- 71- Sizi atlatmaya çalışana çok endişelenir misiniz ?
- 72- Görünüşünüz için çok endişelenir misiniz ?
- 73- Hoşlanmadığınız insanlara karşı bile daima terbiyeli ve nazik misiniz ?
- 74- Sizce, insanlar geleceklerini güvence altına alabilmek için tasarruf ve sigorta işleri ile çok mu zaman harcamaktalar.
- 75- Ölmüş olmayı hiç istediğiniz oldu mu ?
- 76- Meydana çıkamayacağınızdan emin olsanız vergi öderken kaçamaklar kesinlikle yapar mıydınız ?
- 77- Bir toplantıyı hareketlendirir misiniz ?
- 78- İnsanlara karşı kabalık etmemeye çalışır mısınız ?
- 79- Utandırıcı bir tecrübenin ardından uzun süre endişelenir misiniz ?
- 80- Kendi bildiğinizi yapmak için hiç ısrar ettiğiniz oldu mu ?
- 81- Trene sık sık son dakikada mı yetişirsiniz?
- 82- “Asabi” olmaktan şikayetçi misiniz ?
- 83- Birinin hislerini rencide etmek için kasıtlı olarak bir söz söylediğiniz hiç vaki oldu mu ?
- 84- Birbirlerine zararsız şakalar yapan bir toplulukta bulunmaktan nefret eder misiniz ?
- 85- Sizin kabahatiniz olmadığı halde arkadaşlarınız kolayca bozulur mu ?
- 86- Sık sık kendinizi yalnız hisseder misiniz ?
- 87- Anlatacağınız şeyin her zaman önceden denemesini yapar mısınız ?
- 88- Bazen hayvanları tedirgin etmekten hoşlanır mısınız ?
- 89- Sizde veya yaptığınız işte hata bulunursa kolayca kırılır mısınız ?
- 90- Hiç tehlikesi olmayan bir hayat size çok mu sıkıcı gelir ?
- 91- Bir randevunuza veya işinize hiç çok geç kaldığınız oldu mu ?
- 92- Etrafta fazla telaş ve heyecan olmasından hoşlanır mısınız ?
- 93- Başkalarının sizden korkmalarından hoşlanır mısınız ?

- 94- Bazen etrafınıza enerji saçarken, bazen de son derece cansız ve yavaş hareket eder misiniz ?
- 95- Bazen bugün yapmanız gereken şeyi ertesi güne bırakır mısınız ?
- 96- Başkaları sizi çok canlı ve hareketli olarak mı görür ?
- 97- İnsanlar size çok yalan söyler mi ?
- 98- Bazı şeylere karşı alıngan mısınız ?
- 99- Yaptığınız hatayı daima kabul eder misiniz ?
- 100- Tuzağa yakalanmış bir hayvan için daima üzüntü duyar mısınız ?
- 101- Bu formülleri doldurmaktan rahatsız oldunuz mu

Ek 5:

ROTTER DENETİM ODAĞI ÖLÇEĞİ

Bu anket, toplumumuzdaki bazı önemli olayların farkı insanları etkileme biçimini bulmaya amaçlamaktadır. Her maddede “a” ya da “ b “ harfiyle gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Lütfen, her seçenek çiftinde sizin kendi görüşünüze göre gerçeği yansıttığına en çok inandığınız cümleyi (yalnız bir cümleyi) seçiniz.

Seçiminizi yaparken, seçmeniz gerektiğini düşündüğünüz ve yada doğru olmasını arzu ettiğiniz cümleyi değil, gerçekten daha doğru olduğuna inandığınız cümleyi seçiniz. Bu anket bazı durumlara ilişkin, kişisel inançlarla ilgilidir, bunun için “doğru” ya da yanlış cevap diye bir durum söz konusu değildir.

Bazı cümleler sizin (statünüze) durumunuza uygun olmayabilir. Ancak bu anket genel amaçlı olduğu için kendinizi ilgili maddede belirtilen durumda algılamaya çalışarak “onun yerinde ben olsaydım” şeklinde düşünerek seçiminizi yapınız.

Bazı maddelerde her iki cümleye de inandığınızı ya da hiçbirine inanmadığınızı düşünebilirsiniz. Böyle durumlarda kendi görüşünüz açısından gerçeğe uygun olduğuna daha çok inandığınız cümleyi seçiniz seçim yaparken her bir cümle için bağımsız karar veriniz; önceki tercihlerinizden etkilenmeyiniz.

1. a) Ana babaları çok fazla cezalandırdıkları için çocuklar çok problemlili oluyor.
b) Günümüz çocuklarının çoğunun problemi, ana-babaları tarafından aşan serbest bırakılmalarıdır.
2. a) İnsanların yaşamındaki mutsuzlukların çoğu biraz da şanssızlıklarına bağlıdır.
b) insanların talihsizlikleri yaptıkları hataların sonucudur.
3. a) Savaşların başlıca nedenlerinden biri, halkın siyasetle yeterince ilgilenmemesidir.
b) insanlar savaşı önlemek için ne kadar çaba harcarsa harcasın, her zaman savaş olacaktır.
4. a) İnsanlar bu dünyada hak ettikleri saygıyı er geç görenen.
b) insan ne kadar çabalarsa çabalasın ne yazık ki değeri genellikle anlaşılmaz.
5. a) öğretmenlerin öğrencilere haksızlık yaptığı fikri saçmadır.
b) öğrencilerin çoğu, notların tesadüfi olaylardan etkilendiğini fark etmez.
6. a)Koşullar uygun değilse insan başarılı bir lider olamaz.
b) Lider olamayan yetenekli insanlar, fırsatları değerlendirememiş kişilerdir.
7. a) Ne kadar uğraşsanız da bazı insanlar sizden hoşlanmazlar.
b) Kendilerini başkalarına sevdiremeyen kişiler, başkalarıyla nasıl geçinileceğini bilmeyenlerdir.
8. a) İnsanın kişiliğinin belirlenmesinden en önemli rolü kalıtım oynar.
b) İnsanların nasıl biri olacaklarını kendi hayat tecrübeleri belirler.
9. a) Bir şey olacaksa eninde sonunda olduğuna sık sık tanık olmuşumdur.
b) Ne yapacağıma kesin karar vermek kadere güvenmemekten daima daha iyidir.
10. a) iyi hazırlanmış bir öğrenci için, adil olmayan bir sınav hemen hemen söz

konusu olamaz

b) Sınav sorulan derste işlenenle çoğu kez o kadar ilişkisiz oluyor ki çalışmanın anlamı kalmıyor.

11. a) Başarılı olmak çok çalışmaya bağlıdır; şansın bunda ya hiç ya da çok küçük payı vardır.

b) İyi bir iş bulmak, temelde, doğru zamanda doğru yerde bulunmaya bağlıdır.

12- a) Hükümetin kararlarında sade vatandaş da etkili olabilir.

b) Bu dünya güç sahibi birkaç kişi tarafından yönetilmektedir. Ve sade vatandaşın bu konuda yapabileceği fazla bir şey yoktur.

13- a) Yaptığım planları yürütebileceğimden hemen hemen eminimdir.

b) Çok uzun vadeli planlar yapmak her zaman akıllıca olmayabilir, çünkü bir çok şey zaten iyi yada kötü şansa bağlıdır.

14. a) Hiçbir yönü iyi olmayan insanlar vardır.

b) Herkesin iyi bir tarafı vardır.

15. a) Benim açımdan istediğimi elde etmenin talihle bir ilgisi yoktur.

b) Çoğu durumda, yazı tura atarak da isabetli kararlar verebiliriz.

16. a) Kimin patron olacağı genellikle, doğru yerde ilk önce bulunma şansına kimin sahip olduğuna bağlıdır.

b) insanlara doğru şeyi yaptırmak bir yetenek işidir; şansın bunda payı ya hiç yoktur yada çok azdır.

17. a) Dünya meseleleri söz konusu olduğunda çoğumuz, anlayamadığımız ve kontrol edemediğimiz güçlerin kurbanıyız.

b) insanlar, siyasal ve sosyal konularda aktif rol alarak dünya olaylarını kontrol edebilirler.

18. a) Birçok insan, rastlantıların yaşamlarını ne derece etkilediğinin farkında değildir.

b) Aslında “şans” diye bir şey yoktur.

19. a) insan, hatalarını kabul edebilmelidir.

b) Genelde en iyisi insanın hatalarını örtbas etmesidir.

20. a) Bir insanın sizden gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını bilmek zordur

b) Kaç arkadaşımızın olduğu, ne kadar iyi olduğuna bağlıdır.

21. a) Uzun vadede yaşamımızdaki kötü şeyler, işi şeylerle dengelenir.

b) Çoğu talihsizlikler yetenek eksikliğinin, ihmalin, tembelliğin ya da her üçünün birden sonucudur.

22. a) Yeterli çabayla siyasal yolsuzlukları ortadan kaldırabiliriz.

b) Siyasetçilerin kapalı kapılar ardında yaptıkları üzerinde halkın fazla bir kontrolü yoktur

23. a) Öğretmenlerin verdikleri notları nasıl belirlediklerini bazen anlamıyorum.
b) Aldığım notlarla çalışma derecem arasında doğrudan bir bağlantı vardır.
24. a) İyi bir lider, ne yapacaklarına halkın bizzat karar vermesini bekler.
b) İyi bir lider herkesin görevinin ne olduğunu bizzat belirler.
25. a) Çoğu kez başıma gelenler üzerinde çok az etkiye sahip olduğumu hissedirim
b) Şans ya da talihin yaşamımda önemli bir rol oynadığına inanmam.
26. a) İnsanlar arkadaşça olmaya çalışmadıkları için yalnızdırlar.
b) İnsanları memnun etmek için çok fazla çabalamanın yararı yoktur, sizden hoşlanırsa hoşlanırlar.
27. a) Okullarda atletizme gereğinden fazla önem veriliyor.
b) Takım sporları kişiliğin oluşumu için mükemmel bir yoldur.
28. a) Başıma ne gelmişse kendi yaptıklarımdandır.
b) Yaşamımın alacağı yön üzerinde bazen yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum.
29. a) Siyasetçilerin neden öyle davrandıklarını çoğu kez anlamıyorum.
b) Yerel ve ulusal düzeydeki kötü idareden uzun vadede halk sorumludur.

ÖZGEÇMİŞ

Sümeyye Arslan

0541 553 3121

sumeyyesss@gmail.com

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yılı ve Yeri: 1991, Ankara

Cinsiyeti: Kadın

Öğrenim Bilgileri:

Lise Özel Ufuk Anadolu Lisesi 2008

Lisans İstanbul Bilim Üniversitesi/
Psikoloji Bölümü 2013

Yüksek Lisans Maltepe Üniversitesi/
Psikoloji Anabilim Dalı Tez aşamasında

Yabancı Dil: İngilizce

İş Deneyimleri ve Stajlar:

1. GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi (2012)
2. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Ruh Sağ. Has. ABD (2012)
3. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh. Sağ. Sin. Has. E.A. Has.(2012)
4. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh. Sağ. Has. ABD (2012)
5. KüçükÇekmece Kaymakamlığı Sos. Yar. Vak. (2013)
6. Şehitler İ.Ö.O Kreş ve Anaokulu (2013)
7. Sevda Danışmanlık Merkezi (2014)
7. BUF Creative Agency (2015)
8. PARLAK HAYAT PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK MERKEZİ (2016)

Projeler:

1. Aktif ve Akıllı Yaş Alma Projesi / Maltepe Üniversitesi: Araştırma Grubu Üyesi

Alınan Eğitimler:

1. Bütünleyici Rorschach Sistemi Temel Eğitimi
2. Aile Danışmanlığı Eğitimi
3. Psikolojide Hipnoz Uygulamaları Modül 1 Eğitimi
4. Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi
5. Çocuk Değerlendirme Testleri Eğitimi
6. Çift Terapisi Eğitimi

Katılımcı Olarak İzlenen Mesleki Seminerler/Kongreler:

1. XVI. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi EMDR'a giriş 21-24 Temmuz 2011
2. XVI. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi Katılımı 21-24 Temmuz 2011
3. İ.Ü. Psikoloji Günleri İkinci Adım Tedavi 3-4 Mayıs 2012
4. İ.Ü. Psikoloji Günleri ilk hasta ve hastalık 25-26 Mart 2011
5. İ.Ü. Psikoloji Günleri 3 katılımı 6-7 Mayıs 2013
6. Psikopatolojiye Güncel Bakış Katılımı 12 Mayıs 2012
7. Beykent Üni. II. Psikoloji Günleri Katılımı 10-11 Mayıs 2012
8. Okan Üni. 17. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi Psikolojik Travma ve Travmaya Müdahale Eğitimi Katılımı 11-14 Temmuz 2012
9. Okan Üni. 17. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi Maskeler Ben ve Biz Katılımı 11-14 Temmuz 2012
10. Psicotik Bozukluklar Semineri Katılımı 27 Nisan 2012
11. İzmir Eko. Üni. 18. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi Katılımı 6-9 Temmuz 2013
12. İst. Tic. Üni. Hayatımızın Yapıtaşları Psikoloji Günleri katılımı 26-27 Nisan 2013
13. Psikoloji Zirvesi 2 katılımı 12-13 Mayıs 2012

26.04.2016